

บทที่ 3

จุดเริ่มต้นของเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์จากศัตรูสู่มิตรระหว่างไทย-จีน

ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน มีการพัฒนาดีขึ้นนับตั้งแต่สองประเทศนี้ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการร่วมกันเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2518 ความต้องการที่จะร่วมมือต่อกันก็มีมากขึ้น ดังนั้น ในบทนี้ผู้เขียนจึงมุ่งวิเคราะห์ในประเด็นสำคัญดังนี้ กล่าวคือ ประเด็นแรก ความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ระหว่างไทย-จีน ประเด็นที่สอง ความร่วมมือของจีนในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในไทย ประเด็นที่สาม บทบาทจีนต่อไทยในปัญหากัมพูชา และประเด็นที่สี่ ปัจจัยที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน เปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์จากศัตรูสู่มิตร

3.1 ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างไทย-จีน

3.1.1 ความร่วมมือด้านการทูต

ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนมีมาแต่โบราณตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา และกรุงรัตนโกสินทร์ (ซึ่งตรงกับราชวงศ์หยวน ราชวงศ์หมิง และราชวงศ์ชิงของจีน) และได้มีการติดต่อค้าขายต่อกันตลอดมา การส่งเครื่องบรรณาการจึงเป็นพิธีทางการทูตอย่างหนึ่งที่ไทยแสดงต่อจีนเพื่อผลประโยชน์ทางการค้ากับจีน และจากความสัมพันธ์โดยผ่านระบบการถวายเครื่องราชบรรณาการและการติดต่อค้าขายดังกล่าวนี้ ได้ส่งผลทำให้คนจีนเข้ามาตั้งรกรากในประเทศไทย สมัยกรุงศรีอยุธยามากขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นพ่อค้า ปัญญาชน นักการเมืองและช่างฝีมือ และเมื่อไทยมีนโยบายเปิดประเทศในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ระบบเศรษฐกิจของไทยได้เปลี่ยนแปลงสู่ระบบการประกอบธุรกิจอย่างเสรี (free enterprise system) มากขึ้นด้วย และความสัมพันธ์ในลักษณะดังกล่าวนี้ได้ดำเนินมาตลอดสมัยกรุงสุโขทัยจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์

¹ จันทร์ฉาย ภัคอธิคม. บทบาทของจีนต่อกิจการโลก. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2521).

ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว²

ความร่วมมือด้านการทูตเป็นรูปธรรมเด่นชัดเมื่อไทย-จีนตกลงสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกันอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2518 กล่าวได้ว่า สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศและสภาพแวดล้อมภายในประเทศ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ไทยปรับเปลี่ยนนโยบายจากศัตรูมาสู่มิตรกับจีน จนกระทั่งสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกันได้ในที่สุด

3.1.1.1 สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ

ประการแรก การเปลี่ยนแปลงนโยบายของสหรัฐอเมริกาต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของประธานาธิบดีริชาร์ด นิกสัน โดยการประกาศลัทธิจีนในปีพ.ศ.2512 เป็นการแสดงเจตน์จำนงที่จะลดความผูกพันทางการทหารในประเทศของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ลง เพื่อให้ประเทศในภูมิภาคนี้สามารถช่วยเหลือตนเองให้มากขึ้น และความต้องการที่ยุติสงครามเวียดนามซึ่งจีนสามารถช่วยเหลือสหรัฐฯ ในการยุติสงครามได้ ดังนั้น สหรัฐฯ จึงเห็นความจำเป็นที่จะปรับความสัมพันธ์กับจีน และขณะเดียวกัน จีนเริ่มขัดแย้งกับโซเวียตมากขึ้น ภัยคุกคามต่อความมั่นคงของจีนจึงมาจากโซเวียตมากกว่าสหรัฐฯ ด้วยเหตุนี้ ท่าทีของสหรัฐฯ ที่จะปรับความสัมพันธ์กับจีนจึงสอดคล้องกับเป้าหมายของจีนที่ต้องการให้สหรัฐฯ เป็นตัวคานอำนาจของโซเวียต เพราะสหรัฐฯ เป็นมหาอำนาจที่สามารถทำให้โซเวียตเกรงกลัวได้³ นอกจากนี้ความเป็นมิตรของจีนกับสหรัฐฯ จะทำให้จีนมีพัฒนาการทางอุตสาหกรรมโดยพึ่งพาเทคโนโลยีสมัยใหม่จากสหรัฐฯ ได้แล้ว ยังทำให้จีนสามารถติดต่อกับประเทศโลกเสรีอื่น ๆ ได้อีกด้วย⁴

การปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ - จีนดังกล่าว ส่งผลทำให้ไทยมีความจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์กับจีนด้วย ดังนั้น ไทยจึงมีทัศนคติที่จะปรับนโยบายต่อจีนใหม่และเห็นควรว่า จำเป็นต้องสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน

²สืบแสง พรหมบุญ (แต่ง) กาญจน์ ละออศรี (แปล) ความสัมพันธ์ในระบบบรรณาการระหว่างจีนกับไทย.

(กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช,2525),หน้า 165-169.

³จันทิมา อ่องสุภกิจ. นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนและผลกระทบต่อประเทศไทย.

(กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช,2516),หน้า 40.

⁴สุดาพร หาญไพบุลย์. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนพ.ศ.2518-2528. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,2529),หน้า 44.

ประการที่สอง การประสพชัยชนะของคอมมิวนิสต์ในอินโดจีน จากการที่กองทัพเขมรแดง ได้ยึดกัมพูชา โดยการนำของรัฐบาลลอนนอลเมื่อวันที่ 10 เมษายน พ.ศ.2518 รัฐบาลเวียดนาม ได้ประกาศยอมแพ้ต่อฝ่ายคอมมิวนิสต์เวียดนามเหนือเมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ.2518 และขบวนการประเทศลาวได้อำนาจในลาวอย่างสมบูรณ์เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2518 ชัยชนะของคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยเป็นอย่างมาก เพราะเหตุที่ว่า ได้ทำให้กลายเป็นประเทศด้านหน้าของโลกเสรีในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีพรมแดนติดกับประเทศคอมมิวนิสต์ ซึ่งภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์อาจจะขยายมาสู่ไทยได้ตลอดเวลา

ไทยจึงมีความจำเป็นที่จะต้องดำเนินนโยบายผูกมิตรกับประเทศเพื่อนบ้านคอมมิวนิสต์ เพื่อผลประโยชน์ทางความมั่นคงของไทย และเพื่อลดความเป็นศัตรูกับประเทศคอมมิวนิสต์ ไทยจึงเห็นควรที่จะต้องสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน เพราะการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับจีนจะเป็นการสร้างดุลอำนาจในอินโดจีน และสามารถยับยั้งไม่ให้ภัยคอมมิวนิสต์รุกล้ำเข้ามาเขตแดนไทยได้

ประการที่สาม การขยายความร่วมมือของกลุ่มประเทศอาเซียน จากปัจจัยประการแรกที่ได้กล่าวในข้างต้น ประกอบกับการยอมรับให้จีนเข้าเป็นสมาชิกในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติแทนได้หวัน ทำให้จีนมีบทบาทมากขึ้นในฐานะมหาอำนาจประเทศหนึ่ง อาเซียนจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนท่าทีเพื่อให้เกิดความมั่นคง โดยการปรึกษากันอย่างใกล้ชิดระหว่างประเทศสมาชิกในกลุ่ม⁵ ในปีพ.ศ.2514 อาเซียนจึงได้ประกาศสถาปนาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง (ZOPFAN) ขึ้น เพื่อป้องกันไม่ให้มหาอำนาจภายนอกเข้ามาแทรกแซงได้ อาเซียนจึงได้ประชุมปรึกษากันเกี่ยวกับนโยบายต่อจีน แต่ไม่สามารถตกลงกำหนดนโยบายร่วมกันได้⁶ เพราะบางประเทศ เช่น อินโดนีเซียยังไม่ไว้วางใจจีนเกี่ยวกับปัญหาผู้ก่อการร้ายภายในประเทศของตน ต่อมาในปีพ.ศ.2517 มาเลเซียเป็นประเทศแรกที่ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน โดยแถลงการณ์ร่วมกันว่า ความแตกต่างทางลัทธิการปกครองจะไม่เป็นอุปสรรคต่อความสัมพันธ์ฉันท์มิตร ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการอยู่ร่วมกันโดยสันติ และได้ส่งผลทำให้โฆษกกระทรวงการต่างประเทศของไทยแสดงความเห็นว่า "การตัดสินใจของ

⁵ม.ร.ว.เกษมสโมสร เกษมศรี, "พัฒนาการต่าง ๆ ที่ผ่านพ้นไปไม่นานในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ แนวโน้มในช่วงหลังปี ค.ศ. 1975" วารสารสารานุกรม (2526), หน้า 10.

⁶ินฤมิตร สอดสุข, สัมพันธภาพทางการทูตระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2524), หน้า 133.

มาเลเซียจะช่วยส่งเสริมความเข้าใจระหว่างไทย-จีน และทำให้การพัฒนาความสัมพันธ์ของไทย-จีนเป็นไปด้วยดี"⁷ จึงส่งผลทำให้ไทยตัดสินใจที่จะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน

การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศทั้งสามปัจจัยดังกล่าว ได้เอื้อประโยชน์ให้ไทยดำเนินการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนได้เป็นอย่างดี

3.1.1.2 สภาพแวดล้อมภายในประเทศ

ประการแรก บทบาทผู้นำ นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยในปี พ.ศ.2475 เป็นต้นมา อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศขึ้นอยู่กับนายกรัฐมนตรีซึ่งในอดีตนั้นเป็นผู้นำทหารมากกว่าพลเรือน⁸ และหลังจากปีพ.ศ.2492 เป็นต้นมา ผู้นำไทยในขณะนั้นมีการดำเนินความสัมพันธ์กับจีนในลักษณะที่ต่อต้านเป็นอย่างมาก เพราะผู้นำไทยมีทัศนคติต่อจีนว่าเป็นประเทศที่บั่นทอนความมั่นคงของไทย เนื่องจากจีนเป็นประเทศคอมมิวนิสต์

ภายหลังเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ส่งผลทำให้ผู้นำทหารไทยในอดีตสูญเสียอำนาจและลี้ภัยออกนอกประเทศ ประชาชนมีสิทธิมากขึ้น และผู้นำพลเรือนสามาถเข้ามามีอำนาจในการปกครองประเทศมากขึ้นโดยการเลือกตั้งจากประชาชน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จึงเป็นนายกรัฐมนตรีพลเรือนที่เข้ามาปกครองประเทศในเดือนมีนาคม พ.ศ.2518 และได้ดำเนินนโยบายโดยพยายามสร้างความเป็นมิตรกับประเทศเพื่อนบ้านและมหาอำนาจ รวมทั้งประเทศคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนและจีน⁹ โดยแถลงนโยบายต่างประเทศต่อสภาผู้แทนราษฎรว่า "รัฐบาลจะส่งเสริมการดำรงอยู่ร่วมกันโดยสันติ โดยยึดหลักการที่จะเป็นมิตรกับทุกประเทศที่มีเจตนาดีต่อประเทศไทย โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในอุดมการณ์ทางการเมืองและระบอบการปกครอง เพื่อให้เกิดดุลยภาพในความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจ รัฐบาลจะดำเนินการเพื่อให้มีการรับรองและมีสัมพันธ์ปกติกับจีน"¹⁰

⁷ Khaw Guat Hoon. *An Analysis of China's Attitudes Towards ASEAN 1967-1976*. Occasional Paper No.46 (Singapore : Institute of Southeast Asian Studies, 1977), pp.29-35 อ้างใน สุดาพร นาญไพบุลย์. *ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ.2518-2528*. หน้า 47

⁸ นฤมิตร สอดสุข. *สัมพันธ์ภาพทางการทูตระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน*. หน้า 58

⁹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 60.

¹⁰ สุดาพร นาญไพบุลย์. *ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ.2518-2528*. หน้า 49.

การประกาศแนวนโยบายที่จะคบกับจีนของม.ร.ว.คึกฤทธิ์ฯ จึงเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของนโยบายต่างประเทศของไทย และจากการยอมรับความจำเป็นที่จะคบกับจีน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ฯ จึงได้สนับสนุนกระทรวงการต่างประเทศในการกรุยทางเพื่อสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน¹¹

ประการที่สอง บทบาทของกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศมีหน้าที่รับผิดชอบและมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายต่างประเทศ และมีหน้าที่ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ ตลอดจนเสนอความคิดเห็นให้แก่รัฐบาล เพื่อประกอบการกำหนดนโยบายต่างประเทศ โดยยึดถือผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ และเมื่อรัฐบาลกำหนดนโยบายแล้ว ก็จะดำเนินนโยบายให้ได้ผลที่มุ่งหมาย¹² กระทรวงการต่างประเทศมีบทบาทสำคัญต่อการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทย-จีนในปีพ.ศ.2518 เพราะเหตุที่ว่า หลังจากที่จีนได้รับการยอมรับให้เป็นสมาชิกในสหประชาชาติในปีพ.ศ.2515 กระทรวงการต่างประเทศมีความคิดเห็นว่า ไทยจำเป็นต้องดำเนินนโยบายยืดหยุ่นเข้าหาจีนและเปิดทางเลือกให้กับนโยบายต่างประเทศของไทย¹³

ในที่สุด รัฐบาลจึงได้ตัดสินใจสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนอย่างเป็นทางการเป็นต้นมา

ประการที่สาม บทบาทสภาความมั่นคงแห่งชาติ สภาความมั่นคงแห่งชาติ ประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นข้าราชการการเมือง คือ นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกระทรวงต่าง ๆ และข้าราชการประจำระดับสูง คือ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดและเลขาธิการ ซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติโดยตรง¹⁴ และยังประกอบด้วยคณะทำงานซึ่งได้แก่ ทหาร แต่การตัดสินใจนโยบายไม่ได้กั่นกรองจากข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำจากหน่วยงานอื่นตามหลักเกณฑ์ เพราะฉะนั้น แนวนโยบายต่างประเทศจึงเป็นไปตามแนวการมองของทหารเป็นสำคัญ ด้วยเหตุนี้ในสวนที่เกี่ยวกับจีน ทหารจึงมีทัศนะว่าจีนเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของไทย¹⁵ แต่เมื่อไทยได้

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 50.

¹² เรื่องเดียวกัน, หน้า 53.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 53-54.

¹⁴ สมพงษ์ ชูมาก, "การกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทย", วารสารเอเชียปริทัศน์ 1 (เมษายน - มิถุนายน 2523), หน้า 8.

¹⁵ สุดาพร นาญไพบุลย์, ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ. 2518-2528, หน้า 51.

คบหากับจีนมากขึ้นภายหลังจากที่สหรัฐฯ ได้ถอนตัวออกจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไป และจีนก็ไม่ได้เรียกร้องให้ถอนฐานทัพสหรัฐฯ ออกจากไทย เพราะจีนถือว่าเป็นเรื่องภายในของไทย ได้ส่งผลทำให้ท่าทีของสภาความมั่นคงแห่งชาติยอมรับจีนมากขึ้น โดยพลอากาศโท สิทธิ เสวตศิลา (เลขาธิการสภาความมั่นคงแห่งชาติในขณะนั้น) ได้กล่าวที่เชียงใหม่ว่า "ประชาชนไทยควรเลิกความคลงแคลงใจเกี่ยวกับจีนเสีย เพราะจีนได้ให้คำมั่นอย่างแจ่มแจ้งแล้วว่า จะไม่แทรกแซงความมั่นคงของไทย"¹⁶

ประการที่สี่ ปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศไทย ในปีพ.ศ.2516 ไทยได้รับผลกระทบจากวิกฤตการณ์น้ำมันอันเนื่องจากสงครามในตะวันออกกลาง ไทยจึงได้ติดต่อขอซื้อน้ำมันโดยตรงจากจีน ในขณะที่จีนก็กำลังดำเนินนโยบายโดยใช้น้ำมันเป็นเครื่องมือในการติดต่อกับประเทศโลกที่สามอยู่ ดังนั้น จีนจึงตกลงขายน้ำมันดีเซลหมุนเร็วให้ไทยจำนวน 50,000 ตันในราคาமிตรภาพ และจากการซื้อน้ำมันจากจีนดังกล่าวนี้ ทำให้ไทยเห็นประโยชน์ในการติดต่อดำเนินค้าขายกับจีนหลายประการ กล่าวคือ¹⁷

1. ไทยสามารถซื้อน้ำมันจากจีนได้ในราคาமிตรภาพ เป็นการประหยัดเงินตราได้จำนวนมาก
2. การติดต่อดำเนินค้าขายโดยตรงกับจีน ก่อให้เกิดความสะดวกในการขายสินค้าระหว่างกัน
3. หากไทยค้าขายกับจีน ไทยคงไม่เสียดุลย์การค้า เพราะนโยบายขายจีนถือความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกันเป็นสำคัญ

ดังนั้น สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศและสภาพแวดล้อมภายในประเทศดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลทำให้ไทย-จีนสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันได้เป็นอย่างดี การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทย-จีนเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2518 จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีของการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์จากศัตรูมาสู่มิตร และพัฒนาไปสู่ความร่วมมือด้านการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่อไป

¹⁶ นฤมิตร สอดสุข, สัมพันธ์ภาพทางการทูตระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน, หน้า 18.

¹⁷ สุดาพร หาญไพโรบลย์, ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนพ.ศ.2518-2528, หน้า 55-56.

3.1.2 ความร่วมมือด้านการเมือง

ความร่วมมือด้านการเมืองระหว่างไทย-จีนนั้น มีความใกล้ชิดกันมากที่สุดคือ ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ อาเซียนเป็นองค์การหลักที่เรียกร้องและแสวงหาข้อยุติในปัญหาการค้ามนุษย์ เพราะสมาชิกอาเซียนต่างได้รับผลกระทบต่อความมั่นคงอันเกิดจากปัญหาการค้ามนุษย์ทั้งสิ้น ดังนั้น ไทย-จีนจึงมีผลประโยชน์ร่วมกันในการขจัดภัยคุกคามจากเวียดนาม ความร่วมมือด้านการเมืองระหว่างไทย-จีนมีอยู่หลายประการ กล่าวคือ¹⁸

ประการแรก การสนับสนุนการจัดตั้งรัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตย การที่เวียดนามทำการล้มล้างรัฐบาลพอลพต ซึ่งไทยถือว่าเป็นรัฐบาลที่ถูกต้องตามกฎหมาย และเป็นฝ่ายเขมรแดงที่จีนให้การสนับสนุน แต่เนื่องจากรัฐบาลพอลพตไม่เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ เพราะเหตุที่ว่าสมัยที่พอลพตเรืองอำนาจ รัฐบาลพอลพตกระทำการต่อประชาชนเขมรอย่างโหดร้าย อาเซียนจึงมีความคิดเห็นว่าจะหาผู้นำใหม่ เพื่อให้นานาชาติยอมรับกัมพูชามีที่นั่งในสหประชาชาติ อาเซียนจึงได้เสนอให้มีการจัดตั้งรัฐบาลผสมสามฝ่ายขึ้น ซึ่งประกอบด้วย เขมรกลุ่มเจ้าสีหนุ กลุ่มซอนซาน และกลุ่มเขมรแดง แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะสมาชิกอาเซียนบางประเทศ เช่น มาเลเซียและอินโดนีเซียไม่ไว้วางใจจีน ดังนั้น ไทยจึงเป็นตัวกลางในการติดต่อระหว่างจีนกับสมาชิกอาเซียนในการแสวงหาข้อยุติปัญหาการค้ามนุษย์

ประการที่สอง การรณรงค์ทางการทูตเรื่องปัญหาการค้ามนุษย์ สมาชิกอาเซียนได้รณรงค์ทางการทูตโดยอาศัยสหประชาชาติเป็นเวทีให้นานาชาติลงมติเรียกร้องให้เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชา และให้ชาวกัมพูชาเลือกรัฐบาลของตนเอง โดยปราศจากการข่มขู่แทรกแซงจากภายนอก ตลอดจนให้กัมพูชามีความเป็นเอกราชอธิปไตยอย่างสมบูรณ์ ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดและไม่เป็นภัยต่อประเทศเพื่อนบ้าน จีนได้ยืนยันสนับสนุนวิธีการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ของสมาชิกอาเซียนด้วย

ประการที่สาม ความร่วมมือในการกดดันเวียดนามทางเศรษฐกิจ ผู้นำจีนและสมาชิกอาเซียนได้ใช้นโยบายกดดันเวียดนามทางเศรษฐกิจ โดยเดินทางไปเยือนประเทศต่าง ๆ ทั้งสหรัฐอเมริกา ยุโรปตะวันตก ยุโรปตะวันออก และญี่ปุ่น เป็นต้น เพื่อเรียกร้องให้งดความช่วยเหลือแก่เวียดนาม เพราะความช่วยเหลือเวียดนามจะเป็นการส่งเสริมให้เวียดนามมีกองทัพที่แข็งแกร่งและสามารถ

¹⁸ เรื่องเดียวกัน หน้า 97-98.

คงทหารในกัมพูชาได้นาน การงดความช่วยเหลือจึงเป็นวิธีการที่จะกดดันให้เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชาได้เร็วขึ้น

ความร่วมมือด้านการเมืองระหว่างไทย-จีน จึงมีความใกล้ชิดต่อกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ช่วงระยะเวลาที่เกิดปัญหาที่กัมพูชา เพราะไทย-จีนต่างมีผลประโยชน์ที่สอดคล้องร่วมกัน คือ ขจัดภัยคุกคามจากเวียดนาม โดยไทยหวังจะใช้จีนกดดันทางทหารต่อเวียดนามในกรณีที่เวียดนามคุกคามพรมแดนของไทย ส่วนจีนก็คาดหวังจะให้ไทย-อาเซียนกดดันเวียดนามทางการทูตและหนุนช่วยรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย¹⁹

ดังนั้น ปัจจัยทั้งสามประการดังกล่าว ก่อให้เกิดความร่วมมือด้านการเมืองระหว่างไทย-จีนได้ เพราะเนื่องจากไทย-จีนมีผลประโยชน์แห่งชาติที่สอดคล้องร่วมกัน คือ ความต้องการขจัดภัยคุกคามจากเวียดนาม และความต้องการให้กัมพูชามีความเป็นเอกราชอธิปไตยของตนเอง

3.1.3 ความร่วมมือด้านการทหาร

ความร่วมมือด้านการทหารเป็นมิติใหม่ของความสัมพันธ์ไทย-จีน ที่เกิดขึ้นเพราะสาเหตุอันเกิดจาก การที่เวียดนามรุกรานและยึดครองกัมพูชาในปีพ.ศ.2522 และความร่วมมือดังกล่าวนี้มีความใกล้ชิดกันอย่างแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น เนื่องจากว่าในปีพ.ศ.2523 เวียดนามได้รุกร้าเขตแดนไทยบริเวณหมู่บ้านโนนหมากมูน จังหวัดปราจีนบุรี สร้างความเสียหายให้แก่ราษฎรไทยและทรัพย์สินเป็น ผู้นำไทยในขณะนั้นจึงได้ตัดสินใจที่จะร่วมมือกับจีนเพื่อขจัดภัยคุกคามจากเวียดนาม เพราะผู้นำไทยมีความคิดเห็นว่า ในขณะนั้นมีเพียงจีนเท่านั้นที่จะสามารถสกัดกั้นการกระทำของเวียดนามได้ เพราะเวียดนามกับจีนเคยเป็นมิตรต่อกัน แต่เนื่องจากโซเวียตให้การสนับสนุนแก่เวียดนามตลอดเวลา ทำให้เวียดนามมีความพร้อมทางการรบมากกว่ากัมพูชา เวียดนามจึงไม่ใส่ใจต่อข้อเรียกร้องให้ถอนทหารออกจากกัมพูชาของไทย-จีนแต่อย่างใด ปัญหาที่กัมพูชาจึงยืดเยื้อกินเวลานาน

¹⁹จุลชีพ ชินวรรณ, "สาธารณรัฐประชาชนจีนกับการเมืองโลก". ใน มหาอำนาจกับการเมืองโลก. (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2537), หน้า 555.

ปัญหาภัยพิบัติสามารถยุติลงได้ในปีพ.ศ.2532 เพราะเวียดนามยอมถอนทหารออกจาก กัมพูชา และมีการลงนามในข้อตกลงสันติภาพกัมพูชาที่ปารีสในปีพ.ศ.2535 เวียดนามได้ปรับเปลี่ยนนโยบายอยู่ร่วมกันโดยสันติกับประเทศเพื่อนบ้านและเข้าเป็นสมาชิกของอาเซียน อีกด้วย²⁰ แม้ว่าปัญหาภัยพิบัติจะยุติลงแล้วก็ตาม แต่ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า ความร่วมมือทางการทหารระหว่างไทย-จีนควรมีอยู่ต่อไป ผลประโยชน์ร่วมกันในการขจัดภัยคุกคามจากเวียดนาม แม้ว่าจะได้ยุติลงพร้อมกับข้อยุติในปัญหาภัยพิบัติ แต่ผลประโยชน์แห่งชาติระหว่างไทย-จีนยังมีอยู่อีกมาก ทั้งในเรื่องของการแลกเปลี่ยนการเยือนผู้นำทางการทหาร หรือแม้แต่การซื้อขายอาวุธต่อกัน ดังนั้น ตราบใดที่ไทย-จีนยังคงเป็นมิตรต่อกัน ต้องการแสวงหาสันติร่วมกัน เจรจาและร่วมสร้างผลประโยชน์ร่วมกัน ความสัมพันธ์อันเกิดจากความร่วมมือในมิติใหม่ดังกล่าวย่อมไม่มีวันสูญสิ้น ปัจจัยที่ทำให้ไทย-จีนร่วมมือด้านการทหารต่อกัน มีดังนี้

ประการแรก ไทย-จีนมีความจริงใจต่อกัน เพราะผลกระทบที่ได้รับจากการกระทำของเวียดนามมีความรุนแรงต่อความมั่นคงของไทย-จีนเป็นอย่างมาก เพราะเหตุที่ว่า พรมแดนไทยอยู่ติดกับกัมพูชา-เวียดนาม ทางตอนใต้ของจีนก็มีอาณาเขตใกล้กับไทยทางตอนเหนือ ซึ่งหากเวียดนามทำการรุกรานและยึดครองกัมพูชาได้เป็นผลสำเร็จ ไทยอาจกลายเป็นเป้าหมายต่อไปที่เวียดนามจะเข้ารุกรานได้ เนื่องจาก แรงสนับสนุนของเวียดนามจากโซเวียตมีมาก จีนจึงต้องร่วมมือกับไทยเพื่อขจัดภัยคุกคามจากเวียดนามให้สำเร็จ เพราะจีนไม่ต้องการให้โซเวียตเข้ามาสร้างอิทธิพลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพราะหากโซเวียตสามารถแพร่ขยายอิทธิพลได้สำเร็จเมื่อใด จีนจะตกอยู่ในฐานะที่ลำบาก เพราะจะถูกโซเวียตปิดล้อมในที่สุด

ประการที่สอง ไทย-จีนเห็นประโยชน์ซึ่งกันและกัน เพราะการขจัดภัยคุกคามจากเวียดนาม นอกจากจะสร้างความมั่นคงให้กับไทย-จีนแล้ว ไทยได้ประโยชน์อีกกรณีในเรื่องของการเรียกร้องให้จีนแก้ไขปัญหาพหุภาคีมิวนิสต์แห่งประเทศไทย โดยไทยสามารถให้จีนลดความช่วยเหลือแก่พหุภาคีมิวนิสต์แห่งประเทศไทย และยุติการกระจายเสียงจากวิทยุเสียงประชาชนแห่งประเทศไทย และจีนก็สามารถให้ไทยยินยอมให้จีนใช้เขตแดนไทยเป็นเส้นทางในการลำเลียงอาวุธของจีนไปให้แก่เขมรแดงได้เช่นกัน

²⁰ จุลชีพ ชินวรรณ, "สองทศวรรษไทย-จีน : ความร่วมมือทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม พ.ศ.2518-2528", ใน ความสัมพันธ์ไทย-จีน : 20 ปีแห่งมิตรภาพ (นิพนธ์ จิตรประสงค์, เรืองศักดิ์ เยื่อโย, และกรรมการโครงการจีนศึกษา บรรณาธิการ, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539), หน้า 17.

ด้วยเหตุนี้ ความเป็นศัตรูระหว่างไทย-จีน จึงได้เปลี่ยนแปลงมาสู่ความเป็นมิตรต่อกัน เป็นต้นมา

3.1.4 ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ

ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจระหว่างไทย-จีนมีมาแต่โบราณตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัย โดยไทยได้ทำการค้าทางเรือสำเภากับจีน และนำผลกำไรเข้าสู่ประเทศเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงรัตนโกสินทร์ สินค้าที่ไทยส่งไปขายในจีน ได้แก่ อำพันทอง ไม้หอม ไม้กฤษณา กระวาน กานพลู พริกไทย พลอย ตะกั่ว งาช้าง นอระนาค ฝ้าย น้ำตาล ข้าว ช้าง นกยูง นกแก้ว เป็นต้น และความต้องการของไทย ไทยต้องการสินค้าประเภททองแดง เหล็ก ปืนใหญ่ ผ้าลาย ผ้าแพรจีน เครื่องกระเบื้อง เครื่องลายคราม ไบชา ดินปืน ทอง เงิน จากจีน เป็นต้น²¹

3.1.4.1 ความร่วมมือด้านการค้า

การค้าระหว่างไทย-จีน ดำเนินต่อกันเรื่อยมา จนกระทั่งเกิดสงครามเกาหลีในปีพ.ศ.2493 สหประชาชาติได้ลงมติให้ประเทศสมาชิกงดการค้าขายกับจีน ไทยจึงเลิกค้าขายกับจีนในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ต่อมามีการประชุมกลุ่มประเทศเอเชีย-แอฟริกาที่เมืองบันดุง อินโดนีเซีย ในปีพ.ศ.2498 ไทย-จีนได้พบปะกันในที่ประชุมดังกล่าว จึงส่งผลทำให้ไทย-จีนทำการค้าขายต่อกันอีกครั้ง แต่ต้องหยุดชะงักลงอีกเนื่องจากผู้นำไทยในขณะนั้น (จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์) ได้ทำการยึดอำนาจใน ปีพ.ศ.2501 และดำเนินนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง และออกประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 53 ในปีพ.ศ.2502 โดยห้ามนำสินค้าที่ผลิตหรือมีแหล่งกำเนิดจากจีนคอมมิวนิสต์เข้ามาในประเทศไทย โดยให้เหตุผลว่า สินค้าจากจีนส่วนมากเป็นสินค้าไม่จำเป็นและมักจะนำเข้ามาโดยการลักลอบ ซึ่งยากต่อการควบคุมและทำให้เสียเปรียบดุลการค้าด้วย²² ต่อมาในเดือนมกราคม พ.ศ.2517 ไทยได้ออกพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 53 โดยผ่อนผันให้นำสินค้าที่ผลิตหรือมีแหล่งกำเนิดจากจีนคอมมิวนิสต์ โดยกระทรวงพาณิชย์เป็นผู้กำหนดระเบียบการอนุญาตให้นำเข้าสินค้าจากจีนได้ 8 ประเภทเท่านั้น ซึ่งจีนถือว่าพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 53 ดังกล่าวนั้น เป็นการเลือกปฏิบัติทางการค้าซึ่งจีนไม่ต้องการ

²¹จุลชีพ ชินวรรณ. สัมพันธไมตรีไทย-จีน ทศวรรษแห่งมิตรภาพพ.ศ.2518-2528. (โครงการจีนศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526), หน้า 41.

²²สุดาพร นาญไพบุลย์. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนพ.ศ.2518-2528. หน้า 101-102

และขอให้ไทยยกเลิก ดังนั้นในเดือนมกราคม พ.ศ.2518 ไทยจึงได้ประกาศยกเลิกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 53 ที่ได้แก้ไข เพิ่มเติมให้มีการผ่อนผันให้นำสินค้าที่ผลิตหรือมีแหล่งกำเนิดจากจีนคอมมิวนิสต์ และได้ออกกฎหมาย 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติการค้ากับประเทศที่ประกอบการค้าโดยรัฐพ.ศ.2518 และ พระราชกฤษฎีกาจัดตั้งบรรษัทการค้าแห่งรัฐพ.ศ.2518²³

ต่อมาในปีพ.ศ.2521 รัฐบาลไทยและรัฐบาลจีนได้ร่วมกันเซ็นสัญญาทางการค้าว่าด้วยการขยายวงการค้าระหว่างสองประเทศ บนพื้นฐานของความเสมอภาคและผลประโยชน์ที่เท่าเทียมกัน และนับตั้งแต่ปีพ.ศ.2522-2528 ไทย-จีนมีสัญญาการค้าร่วมกัน 6 ฉบับ และในเดือนมีนาคม พ.ศ.2528 ได้มีการลงนามระหว่างไทย-จีน ว่าด้วยข้อตกลงการค้า 2 ฉบับ กล่าวคือ ฉบับแรก คือ ความตกลงว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุน เพื่อส่งเสริมและปกป้องผลประโยชน์ของสองประเทศ บนพื้นฐานแห่งความเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกัน และฉบับที่สอง คือ ความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับรัฐมนตรี โดยส่งเสริมและกระชับความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัน²⁴ นอกจากนี้ ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมทางการค้าไทย-จีน เพื่อดำเนินการกำหนดเป้าหมายของสินค้าที่จะซื้อขายในแต่ละปี และทบทวนการดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรคทางการค้าระหว่างกันอีกด้วย²⁵

ตารางมูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทย-จีนพ.ศ.2518-2537

พ.ศ.	ยอดการค้ารวม	ไทยส่งออก	ไทยนำเข้า	ดุลการค้า
2518	735	391	344	+47
2519	2,728	1,266	1,462	-196
2520	3,453	2,082	1,371	+711
2521	3,202	1,496	1,704	-206
2522	6,512	1,572	4,940	-3,368
2523	11,066	2,531	8,535	-6,004
2524	11,047	4,064	6,983	-2,919

²³เรื่องเดียวกัน. หน้า 102-103.

²⁴อภิญา รัตนมงคลมาศ. "ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนทางด้านเศรษฐกิจ". ใน ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศ. (นนทบุรี : สำนักพิมพ์สุโขทัยธรรมมาธิราช, 2534). หน้า 518-519.

²⁵จุลชีพ ชินวรรณ, "สองทศวรรษไทย-จีน : ความร่วมมือทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม พ.ศ.2518-2538". หน้า 23

พ.ศ.	ยอดการค้ารวม	ไทยส่งออก	ไทยนำเข้า	ดุลการค้า
2525	12,427	7,053	5,394	+1,679
2526	8,567	2,468	6,099	-3,631
2527	11,744	4,215	7,449	-3,154
2528	13,440	7,367	6,073	+1,294
2529	14,170	7,253	6,917	+336
2530	22,943	9,975	12,968	-2,993
2531	29,199	12,008	17,191	-5,183
2532	33,074	13,899	19,175	-5,276
2533	35,098	6,815	28,293	-21,466
2534	37,882	8,555	29,327	-20,722
2535	40,780	9,800	30,980	-21,178
2536	41,245	13,636	27,609	-13,973
2537	58,233	23,336	34,897	-11,561

ที่มา : กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์ อ้างใน จุลชีพ ชินวรรณ, "สองทศวรรษไทย-จีน : ความร่วมมือทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมพ.ศ.2518-2538", ใน ความสัมพันธ์ไทย-จีน : 20 ปีแห่งมิตรภาพ, (นิพัทธ์ จิตรประสงค์, เรืองศักดิ์ เยื่อใย, และกรรมการโครงการเงินศึกษา บรรณาธิการ), (กรุงเทพมหานคร : สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539), หน้า 24.

3.1.4.2 ความร่วมมือด้านการลงทุน

นักลงทุนไทยได้เริ่มเข้าไปลงทุนในจีนในปีพ.ศ.2524 แหล่งที่ไทยไปลงทุนมากที่สุด คือ มณฑลกว่างตุง นครปักกิ่ง และนครเซี่ยงไฮ้ อุตสาหกรรมที่สำคัญได้แก่²⁶ อุตสาหกรรมผลิตอาหารสัตว์ของกลุ่มเจริญโกคภัณฑ์ อุตสาหกรรมยานยนต์ระหว่างกลุ่มเจริญโกคภัณฑ์กับ Shanghai Automotive Corp. ในนครเซี่ยงไฮ้ ผลิตรถจักรยานยนต์และมีโครงการลงทุนผลิตรถยนต์นั่งขนาดเล็กในนครเซี่ยงไฮ้ด้วย อุตสาหกรรมปิโตรเคมีของกลุ่มเจริญโกคภัณฑ์ กิจการ

²⁶คู่มือการลงทุนในจีน (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน, 2538), หน้า 42-43.

สวนป่าของบริษัท เกษตรรุ่งเรืองพืชผล จำกัด ซึ่งได้รับสัมปทานปลูกป่ายูคาลิปตัสพื้นที่ 200,000 ไร่ และผลิตเยื่อกระดาษในเมืองชานเหวย มณฑลกว่างตุง โดยเช่าพื้นที่จากรัฐบาลจีนเป็นเวลา 70 ปี มูลค่าการลงทุน 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ กิจกรรมค้าส่งระหว่างกลุ่มเจริญโภคภัณฑ์ทำสัญญา ร่วมทุนกับทางการท้องถิ่นเมืองกวางเจา เพื่อดำเนินกิจการศูนย์ค้าส่ง และธุรกิจพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งรัฐบาลจีนอนุญาตให้ชาวต่างชาติเข้าไปพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ได้ แต่ต้องเป็นธุรกิจ ร่วมทุนเท่านั้น นักธุรกิจไทยจำนวนมากเข้าไปร่วมลงทุนในธุรกิจนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขต เศรษฐกิจพิเศษและเมืองใหญ่

อย่างไรก็ตาม นอกจากกลุ่มเจริญโภคภัณฑ์แล้ว ยังมีบริษัทอีกมากมายที่เข้าไปลงทุนในจีน อาทิเช่น บริษัท กระเจกไทยอาซาฮี ร่วมลงทุนกับ China Southern Glass ผลิตกระจกในนาม Guangdong Float Glass มาตั้งแต่ปีพ.ศ.2530, บริษัท ลองโคม ร่วมลงทุนกับจีนผลิตน้ำแร่และ ลงทุนในธุรกิจการท่องเที่ยวและโรงแรม, บริษัท เตลานหว่าเหลียน ร่วมลงทุนกับญี่ปุ่น ฮองกง และ จีน สร้างสนามกอล์ฟมาตรฐานที่เซินเจิ้น ต่อมาได้ขายกิจการให้กลุ่มเจริญโภคภัณฑ์, บริษัท เครื่องปั้นซีเมนต์ไทย เข้าลงทุนในจีนด้านอุตสาหกรรมยิบซัม เครื่องสุขภัณฑ์ และโรงงานปูนซีเมนต์ที่ ปักกิ่งและนานกิง, บริษัท สหยูเนี่ยน ลงทุนสร้างเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้า และโรงงานไฟฟ้าในหลาย มณฑล, บริษัท สมประสงค์แลนด์ดีเวลลอปเมนต์ ร่วมทุนกับกลุ่มธุรกิจฮ่องกง ลงทุนด้าน อสังหาริมทรัพย์ ที่อยู่อาศัย คอนโดมิเนียม และสำนักงานในเมืองกวางโจวและจางชาน, และบริษัท สวมิตรมอเตอร์ เข้าไปลงทุนด้านอะไหล่รถยนต์ และการประกอบรถยนต์ในจีน²⁷

ผู้เขียนจึงมีความคิดเห็นว่า เมื่อไทย-จีนต่างมีผลประโยชน์ร่วมกันในความร่วมมือด้าน เศรษฐกิจในหลาย ๆ รูปแบบต่อกัน ไทย-จีนจึงจำเป็นต้องพึ่งพาซึ่งกันและกันและต้องยอมรับใน หลักการร่วมกัน และควรจะต้องยอมรับในผลประโยชน์อันเกิดจากความร่วมมือด้านเศรษฐกิจที่ อาจมีผลกำไรหรืออาจสูญเสียอันเกิดจากการเสี่ยงต่อการลงทุนร่วมกัน

3.1.5 ความร่วมมือด้านสังคมและวัฒนธรรม

ความร่วมมือระหว่างไทย-จีนด้านสังคมและวัฒนธรรม ก่อนที่จะมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกันนั้น แม้ว่าไทย-จีนจะมีความขัดแย้งต่อกันก็ตาม แต่ด้านสังคมและ

²⁷ จุลลชีพ ชินวรโรณ, "สองทศวรรษไทย-จีน : ความร่วมมือทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมพ.ศ.2518-2538", หน้า 27-28.

วัฒนธรรม ไทย-จีนได้มีการเดินทางไปเยี่ยมเยือนกันอยู่บ้าง อาทิเช่น เดือนเมษายน พ.ศ.2500 คณะบาสเกตบอลแดง-เหลืองของไทย ได้เดินทางไปแข่งขันเพื่อเชื่อมมิตรภาพตามหัวเมืองใหญ่ของจีน และคณะผู้แทนกรรมกรไทยก็ได้รับเชิญจากสมาคมกรรมกรของจีนให้ไปร่วมฉลองวันกรรมกรสากลที่นครปักกิ่ง ต่อมาในเดือนตุลาคม พ.ศ.2500 สมาคมพุทธศาสนาแห่งประเทศไทยได้นิมนต์สงฆ์นานาชาติที่ศึกษาอยู่ในประเทศอินเดียไปเยือนจีนเพื่อร่วมฉลอง 25 พุทธศตวรรษที่นครปักกิ่ง ซึ่งมีพระภิกษุไทยสี่รูปกำลังศึกษาพุทธศาสนาอยู่ในสถาบันบาลินันทา ประเทศอินเดีย ก็ได้รับนิมนต์ร่วมคณะไปด้วย และในปลายปีพ.ศ.2500 คณะหนังสือพิมพ์ไทยก็ได้รับเชิญจากสมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยโดยผ่านสมาคมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทยให้ไปเยือนจีนด้วยเช่นกัน²⁸

ความร่วมมือด้านสังคมและวัฒนธรรมระหว่างไทย-จีนนี้ ไม่เป็นที่เปิดเผยนัก เนื่องจากว่าในช่วงระยะเวลาดังกล่าว ภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์มีมาก และผู้นำไทยในขณะนั้นก็ต่อต้านคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง ผลประโยชน์ร่วมกันด้านสังคมและวัฒนธรรมระหว่างไทย-จีนจึงไม่แน่นแฟ้นเท่าที่ควร

ต่อมาในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2515 ความร่วมมือด้านสังคมและวัฒนธรรมเริ่มดีขึ้น เมื่อรัฐบาลไทยยุคหลังผู้นำทหารได้เข้ามาบริหารประเทศแทน และได้อาศัยการกีฬาเป็นจุดเชื่อมความสัมพันธ์ โดยส่งนักกีฬาป้องกันไทยเยือนจีน หลังจากนั้นก็มีกลุ่มที่ได้รับเชิญจากทางการจีนให้ไปดูงานแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เช่น คณะนักกีฬา คณะแพทย์ อาจารย์มหาวิทยาลัย คณะทางศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีนักศึกษาจากไทยไปศึกษาต่อทางด้านภาษา ประวัติศาสตร์ที่จีน และทางจีนก็ได้ส่งนักศึกษาจีนมาเรียนทางด้านภาษา วรรณคดีไทยที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยด้วยเช่นกัน²⁹

ความร่วมมือด้านสังคมและวัฒนธรรม จึงเป็นความร่วมมืออีกมิติหนึ่งที่ส่งเสริมให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนมีความผูกพันฉันท์มิตรตลอดมา

²⁸อภิญา รัตนมงคลมาศ, "ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีนทางด้านสังคมและวัฒนธรรม", ใน ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับต่างประเทศ, หน้า 520.

²⁹เรื่องเดียวกัน, หน้า 521.

3.1.6 ความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

รัฐบาลไทยและรัฐบาลจีนได้ลงนามในความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในเดือนมีนาคม พ.ศ.2521 และยังได้ตกลงร่วมกันที่จะจัดตั้งคณะกรรมการร่วมระดับรัฐมนตรีว่าด้วยความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไทย-จีน (Sino-Thai Joint Committee on Scientific and Technical Cooperation) ด้วย เพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกในการบริหารความร่วมมือระหว่างไทย-จีน ซึ่งจะช่วยกระชับความสัมพันธ์ในระดับหน่วยงานต่อหน่วยงานของข้าราชการต่อข้าราชการระหว่างประเทศทั้งสองได้เป็นอย่างดี³⁰ ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วย ผู้แทนของทั้งสองประเทศในระดับรัฐมนตรีจำนวนไม่เกิน 8 คน ทางฝ่ายไทย ได้แก่ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นประธานกรรมการ และมีกรรมการอื่น ๆ เช่น ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี, ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์-เทคโนโลยีและการพลังงาน, ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, อธิบดีกรมเศรษฐกิจ, และอธิบดีกรมวิเทศสหการ ส่วนทางฝ่ายจีน ได้แก่ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ วิเทศสัมพันธ์และการค้าระหว่างประเทศเป็นประธาน (ในปีพ.ศ.2527 ได้เปลี่ยนประธานมาเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี)³¹ และการประชุมคณะกรรมการร่วมกันดังกล่าวนี้จะมีขึ้นปีละครั้ง โดยจัดขึ้นเป็นครั้งแรกที่กรุงเทพมหานครเมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2521 นอกจากนี้ รัฐบาลทั้งสองประเทศยังได้ลงนามร่วมกันในความตกลงว่าด้วยการขนส่งทางทะเลในปีพ.ศ.2522 และความตกลงว่าด้วยการบินพลเรือนในปีพ.ศ.2523³²

ความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นความร่วมมือที่ดีที่จะสร้างผลประโยชน์ให้เทคโนโลยีของไทย-จีนมีการพัฒนาที่ทันสมัยยิ่งขึ้น และเมื่อทั้งสองประเทศตกลงร่วมในหลักการเดียวกัน ทั้งสองประเทศย่อมจะได้รับผลประโยชน์ที่เสมอภาคและเท่าเทียมกัน

3.2 ความร่วมมือของจีนในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในไทย

³⁰ จุลชีพ ชินวรโรจน์, "สองทศวรรษไทย-จีน : ความร่วมมือทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม พ.ศ.2518-2538", หน้า 28-29.

³¹ จุลชีพ ชินวรโรจน์, สัมพันธ์ไมตรีไทย-จีน : ทศวรรษแห่งมิตรภาพ พ.ศ.2518-2528, หน้า 54-55.

³² จุลชีพ ชินวรโรจน์, "สองทศวรรษไทย-จีน : ความร่วมมือทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม พ.ศ.2518-2538", หน้า 28.

3.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและคอมมิวนิสต์ในไทย

ช่วงระยะเวลาก่อนที่ไทย-จีนจะสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกัน จีนได้ให้การสนับสนุนต่อคอมมิวนิสต์ในไทย โดยจีนได้นำลัทธิมาร์กซ์เข้ามาเผยแพร่ในไทย และเรียกร้องให้ประชาชนชาวจีนที่อาศัยอยู่ในไทยสนับสนุนอุดมการณ์ของจีน จากนั้นก็ได้ขยายตัวออกไปยังหมู่กรรมกร คนยากจน โดยจัดเป็นองค์การเล็ก ๆ เพื่อการเผยแพร่ เรียกกันว่า "กลุ่มลัทธิมาร์กซ์"³³ และการสนับสนุนคอมมิวนิสต์ในไทยดังกล่าวนี้ เกิดขึ้นเนื่องจากจีนต้องการจะเป็นศูนย์กลางการปฏิวัติของโลกและต้องการสร้างแนวร่วมระหว่างประเทศที่ยึดแนวทางจีน และเพื่อทำลายสหรัฐอเมริกาและรัฐบาลไทยในขณะนั้น เพราะจีนมีความคิดว่า สหรัฐฯ - ไทย ร่วมมือกันเพื่อสร้างภัยคุกคามต่อความมั่นคงของจีน

ดังนั้น จีนจึงได้ให้ความสนับสนุนต่อคอมมิวนิสต์ในไทยอย่างเปิดเผยเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ.2508 ซึ่งเป็นการสนับสนุนด้านการเมืองและกำลังใจ อันประกอบด้วย การสนับสนุนอย่างไม่ชัดเจนและโดยเปิดเผย ซึ่งการสนับสนุนอย่างไม่ชัดเจน ได้แก่ การตีพิมพ์นโยบายปัญหายุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับสงครามปลดปล่อย การต่อสู้ด้วยอาวุธของประชาชน และบทความของเหมาเจ๋อตงที่ลงในหนังสือพิมพ์ของจีน เพื่อเป็นการเร่งเร้าให้เกิดพลังการปฏิวัติ สำหรับการสนับสนุนอย่างเปิดเผย ได้แก่ การใช้สถานีวิทยุปักกิ่ง กระจายเสียงจากกรุงปักกิ่งเป็นภาษาท้องถิ่นจีน 5 ภาษาและภาษาต่างประเทศ 15 ภาษารวมทั้งภาษาไทย ทำการรายงานบทความเกี่ยวกับประเทศไทยและโจมตีรัฐบาลไทย³⁴ ซึ่ง Foreign Broadcasting Information Service (FBIS) ของสหรัฐฯ ได้ทำสถิติในระหว่างปีพ.ศ.2508-2511 ซึ่งเป็นเวลาที่ไทย-สหรัฐฯ ผูกพันต่อกันอย่างแน่นแฟ้นในสงครามเวียดนามว่า สถานีวิทยุปักกิ่งได้ออกบทความเกี่ยวกับประเทศไทยถึง 117 ครั้ง³⁵ นอกจากนี้ ยังมีสถานีวิทยุเสียงประชาชนแห่งประเทศไทย (Voice of the People of Thailand : VOPT) ซึ่งเป็นสถานีวิทยุที่จัดตั้งขึ้นโดยคณะกรรมการการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์จีน และเป็นกลไกเพื่อรับใช้และสนองนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยในการโฆษณาคัดค้านจักรวรรดินิยม ทูนิยม ศักดินานิยม ตลอดจนเป็นอาวุธในการชี้นำการต่อสู้

³³ปริยารัตน์ โล่ห์วิสุทธิ์. "จีนกับขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยหลังการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตในปี พ.ศ. 2518" วารสารเอเชียปริทัศน์ ปีที่ 2 ฉบับที่ 3 (เมษายน-มิถุนายน 2524), หน้า 43.

³⁴สุดาพร นาญไพบุลย์. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ. 2518-2528. หน้า 144-145

³⁵กลองคำวยการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์. การก่อการร้ายของคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย.

(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ศาสนา, 2515), หน้า 11-12.

ในพื้นที่ต่าง ๆ ที่กระจัดกระจายตามป่าเขา เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพของพรรค³⁶ เพราะฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่า สถาบันวิทยุปักกิ่ง และสถาบันวิทยุเสียงประชาชนแห่งประเทศไทย เป็นสื่อกลางในการ ให้การสนับสนุนต่อแนวร่วมและขบวนการคอมมิวนิสต์ของไทยในท้องถิ่นต่าง ๆ โดยใช้การ ออกอากาศการโฆษณาชวนเชื่อและโจมตีรัฐบาลไทยเป็นอย่างดีตลอดมา

3.2.2 ความร่วมมือของจีนในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในไทย

นับตั้งแต่ปีพ.ศ.2522 เป็นต้นมา ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและคอมมิวนิสต์ในไทย ได้เปลี่ยนแปลงไป เนื่องจากเวียดนามทำการรุกรานและยึดครองกัมพูชาได้ส่งผลกระทบต่อความ มั่นคงของไทย-จีน ทำให้ผลประโยชน์ในระดับรัฐบาลต่อรัฐบาลระหว่างไทย-จีนมีความสำคัญ มากกว่าผลประโยชน์ในระดับพรรคต่อพรรคแทน ในทัศนะของจีน จีนมีความคิดว่า เวียดนามมี จุดประสงค์ที่จะครอบครองความเป็นใหญ่ในอินโดจีน โดยได้รับการสนับสนุนจากโซเวียตซึ่งต้อง การปิดล้อมจีน ดังนั้น จีนจึงต้องการให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตสันติภาพ มี เสถียรภาพและปลอดภัยจากอิทธิพลของโซเวียต-เวียดนาม³⁷ โดยการนี้ เต็งเสี่ยวผิงได้ขอร้อง ประเทศไทยผ่านนายสุนทร หงส์ลดารมย์ว่า "ขอให้ไทยร่วมมือกับจีนต่อต้านการขยายอิทธิพลของ โซเวียต-เวียดนาม โดยให้ไทยสนับสนุนรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งรับรอง สถานภาพทางกฎหมายของรัฐบาลกัมพูชาประชาธิปไตย และขอให้ไทยอนุญาตให้รัฐบาลกัมพูชา ประชาธิปไตยตั้งสำนักงานกิ่งเปิด กิ่งปิด บริเวณชายแดนไทย ให้ไทยให้ความช่วยเหลือเรื่อง ที่พักพิงแก่ประชาชน เจ้าหน้าที่พรรครัฐบาลกัมพูชาและให้สิทธิเดินทางไปจีน และให้รัฐบาล ไทยอนุญาตให้จีนส่งความช่วยเหลือต่าง ๆ ผ่านไทย" แต่ข้อเรียกร้องดังกล่าวนี้ ไม่ได้ระบุว่า มี หลักฐานว่ารัฐบาลไทยได้ตอบสนองข้อเรียกร้องของจีนหรือไม่³⁸

³⁶ "ปิดวิทยุเสียงประชาชนแห่งประเทศไทย : พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยถูกขายทอดตลาด". *วารสารข่าวไทยนิกร* 3 (23 กรกฎาคม 2522). หน้า 11-15.

³⁷ สุดาพร ชาญไพบุลย์. *ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนพ.ศ.2518-2528*. หน้า 163-164

³⁸ คำกล่าวของนายเถิง เปียว (สมาชิกคณะกรรมการการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์จีน และเสนาธิการคณะกรรมการอาหารในขณะนั้น) กล่าวต่อนิตยสาร *Journal of Contemporary Asia* ใน "สุนทรพจน์ลับจากปักกิ่ง". *วารสาร ข่าวจัดรัส* 1 (1 กุมภาพันธ์ 2525). หน้า 36-41 อ้างใน สุดาพร ชาญไพบุลย์. *ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ. 2518-2528*. หน้า 164.

ไทย-จีนมีผลประโยชน์ร่วมกันที่จะขจัดภัยคุกคามจากเวียดนาม และไทยยังต้องการให้ปัญหาคอมมิวนิสต์ในไทยยุติลงด้วย ดังนั้น ความสัมพันธ์ในระดับรัฐบาลต่อรัฐบาล จึงมีความสำคัญมากกว่าระดับพรรคต่อพรรคแทน และส่งผลทำให้ความร่วมมือของจีนในการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในไทยเป็นจริงได้โดยการที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนให้การสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยน้อยลงในที่สุด

3.2.3 การปิดวิหุญเสียงประชาชนแห่งประเทศไทย

ปัญหาภัยพิพหุขงผลทำให้ไทย-จีนมีผลประโยชน์แห่งชาติร่วมกัน คือ ความต้องการขจัดภัยคุกคามจากเวียดนาม ทำให้จีนเห็นความจำเป็นที่จะต้องปิดวิหุญเสียงประชาชนแห่งประเทศไทยตามที่รัฐบาลไทยสมัยพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันท์ ได้ขอร้อง เพื่อแลกเปลี่ยนกับความสะดวกที่จีนจะได้จากไทยในการให้ความช่วยเหลือแก่เขมรแดง³⁹ และเป็นไปได้ว่า การที่จีนยอมแลกกระบอกเสียงสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เพราะจีนต้องการต่อรงให้รัฐบาลไทยอยู่ฝ่ายจีนและให้การช่วยเหลือเขมรแดง⁴⁰ ดังนั้น ในวันที่ 11 กรกฎาคม พ.ศ.2522 พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยจึงได้สั่งปิดวิหุญเสียงประชาชนแห่งประเทศไทย เพราะต้องการผูกมิตรกับรัฐบาลไทยมีมากกว่า⁴¹

การปิดสถานีวิหุญเสียงประชาชนแห่งประเทศไทย ส่งผลกระทบกระเทือนต่อพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยหลายประการ กล่าวคือ ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคณะกรรมการการเมืองแยกออกเป็น 2 ฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายที่เห็นด้วยและฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับกรณีสั่งปิดสถานีวิหุญเสียงประชาชนแห่งประเทศไทย⁴² ส่งผลทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยประสบกับความลำบาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กับสมาชิกพรรคในเขตป่าเขา เพราะสถานีวิหุญเสียงประชาชนแห่งประเทศไทย เป็นอาวุธชี้้นำจากศูนย์กลางที่สำคัญ เมื่อสถานีวิหุญเสียงประชาชนแห่งประเทศไทยถูกปิดลง การทำงานก็ลำบากมากขึ้น ก่อให้เกิดความไม่เป็นเอกภาพในการทำงาน

³⁹ทิพย์พพร เทตเรียน. พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและพรรคคอมมิวนิสต์จีน : ศึกษาความสัมพันธ์ทางอุดมการณ์ ในช่วงปี 1979-1982. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.2530). หน้า 66.

⁴⁰ปรียาร์ตน์ โลหวิสุทธิ์. "จีนกับขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศไทยหลังการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตในปี พ.ศ.2518". หน้า 65.

⁴¹ประสิทธิ์ ไชยทองพันธ์. สงครามคอมมิวนิสต์. (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สยามบรรณ จำกัด.2522). หน้า 337.

⁴²สุดาพร นาญไพบุลย์. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน.พ.ศ. 2518-2528. หน้า 166.

เนื่องจากสมาชิกอยู่กระจัดกระจายตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ ดังนั้น เมื่อขาดการชี้แจงจาก ศูนย์กลางผ่านทางสถานีวิทยุเสียงประชาชนแห่งประเทศไทย การทำงานที่ขาดเอกภาพก็จะเกิดขึ้น⁴³

ผู้เขียนจึงมีความคิดเห็นว่า ความร่วมมือของจีนในการกำจัดคอมมิวนิสต์ในไทย นอกจากจะส่งผลดีต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนแล้ว ยังส่งผลทำให้ปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยซึ่งยืดเยื้อมาเป็นเวลานานสามารถยุติลงได้ เพราะการสั่งปิดสถานีวิทยุเสียงประชาชนแห่งประเทศไทยที่จีนดำเนินการเพื่อรัฐบาลไทย เท่ากับเป็นการตัดเส้นทางการสื่อสารระหว่างสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยที่อยู่กระจายไปทั่วโลกได้เป็นอย่างดี เพราะสมาชิกเหล่านี้ไม่สามารถติดต่อและรับรู้ข่าวสารใด ๆ มาโจมตีรัฐบาลไทยอีกได้ ในที่สุด พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยก็ต้องสูญสิ้นไป ผลประโยชน์อันดีที่จีนมอบให้แก่ไทยนี้ ทำให้ความมั่นคงของไทยมีเสถียรภาพขึ้น และผลประโยชน์อันดีที่ไทยมอบให้แก่จีนก็เอื้ออำนวยความสะดวกเป็นอย่างมากต่อการต่อสู้ระหว่างเขมรแดง-เวียดนาม เพราะฉะนั้น เมื่อไทย-จีนต่างช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี ไทย-จีนย่อมได้รับผลประโยชน์อันดีร่วมกัน และในที่สุด ภัยคุกคามจากเวียดนามก็จะหมดไปโดยความร่วมมืออันดีระหว่างไทย-จีน

3.3 บทบาทจีนต่อไทยในปัญหาแก้มพูชา

การมีผลประโยชน์ร่วมกันในการขจัดภัยคุกคามจากเวียดนาม ส่งผลทำให้ไทย-จีนผูกพันต่อกันอย่างแน่นแฟ้น และความร่วมมือในการแก้ไขปัญหากัมพูชาครั้งนี้ ถือได้ว่า เป็นปัจจัยหลักที่สำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน

การพังทลายของรัฐบาลเขมรแดงในกัมพูชา ได้ส่งผลทำให้ไทยมีความสำคัญในทางภูมิศาสตร์ต่อบทบาทจีนเป็นอย่างมาก เพราะไทยได้กลายเป็นพื้นที่จุดเดียวที่มีฐานะเป็นดัง "สะพาน" ที่จะสามารถลำเลียงความช่วยเหลือ ไม่ว่าจะ เป็นอาวุธยุทโธปกรณ์ หรือเครื่องอุปโภคบริโภคต่าง ๆ ไปให้แก่กลุ่มต่อต้านเวียดนาม และด้วยฐานะของความเป็นสะพานดังกล่าวนี้ จึง

⁴³ทิพย์พพร เทศเรียน. พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและพรรคคอมมิวนิสต์จีน : ศึกษาความสัมพันธ์ทางอุดมการณ์ ในช่วงปี 1979-1982. หน้า 66-67.

กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้จีนจะต้องพึ่งพารัฐบาลไทยเป็นอย่างมาก ในเรื่องของการส่งกำลังบำรุงต่อการต่อต้านเวียดนามในกัมพูชา⁴⁴

3.3.1 การทหารเพื่อความมั่นคงของไทย

ในปีพ.ศ.2523 กองกำลังเวียดนามได้บุกยึดดินแดนไทยที่หมู่บ้านโนนหมากมูน สร้างความเสียหายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของราษฎรไทยเป็นอย่างมาก โดยเวียดนามอ้างว่าไม่ได้มีเจตนาที่จะบุกรุกเขตแดนไทยแต่อย่างใด เพียงแต่ต้องการกวาดล้างพวกเขมรแดงเท่านั้น แต่ไทยได้ทราบความจริงจากคำบอกเล่าของเชลยศึกเวียดนามที่จับมาได้ว่า ทหารเวียดนามได้รับคำสั่งให้กวาดล้างติดตามพวกต่อต้านรัฐบาลเฮง สัมริน และให้ปฏิบัติการลึกเข้ามายังเขตแดนไทยเพื่อสืบที่ตั้งของทหารฝ่ายไทยไว้ปฏิบัติการทางทหารในโอกาสต่อไป⁴⁵ และฝ่ายไทยเชื่อมั่นว่า การบุกรุกดังกล่าวเกิดจากสาเหตุที่เวียดนามไม่พอใจที่ไทยส่งเขมรอพยพกลับสู่ถิ่นเดิมและต้องการหยั่งเชิงกำลังของไทยว่าจะสามารถตอบโต้ได้ทันท่วงทีหรือไม่ นอกจากนี้ พลอากาศเอก สิทธิ เศวตศิลา (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้น) เชื่อว่า ยังมีอีกเหตุผลหนึ่งที่เวียดนามบุกรุกเขตแดนไทยคือ เวียดนามต้องการบีบบังคับให้ไทยยอมรับรองรัฐบาลเฮง สัมริน เมื่อไทยไม่ยอมโอนอ่อนผ่อนตาม จึงใช้วิธีกดดันทางทหาร⁴⁶

กรณีบุกรุกหมู่บ้านโนนหมากมูนของไทยดังกล่าว ทำให้เวียดนามถูกมหาอำนาจหลาย ประเทศ (ยกเว้นสหภาพโซเวียต) ประณามและแสดงท่าทีสนับสนุนด้านอาวุธแก่ไทยเพื่อป้องกันชายแดนอย่างเต็มที่ โดยจีนได้ประณามการรุกรานไทยของเวียดนามในครั้งนี้เป็นเพราะมีโซเวียตหนุนหลังและชักศึกเข้ามาขายแดนไทย-กัมพูชา เวียดนามจึงก้าวร้าวและจีนพร้อมที่จะตอบโต้เวียดนามด้วยการงดการเจรจาฟื้นฟูความสัมพันธ์ขึ้นปกติกับเวียดนาม⁴⁷ และขณะเดียวกันผู้นำไทยมีความคิดเห็นว่ภัยคุกคามจากเวียดนามมีมากขึ้น จีนเป็นมหาอำนาจเพียงประเทศเดียวในขณะนั้นที่สามารถยับยั้งความก้าวร้าวของเวียดนามได้ ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนจึงทวี

⁴⁴ สุชาติ บำรุงสุข, "ความร่วมมือด้านความมั่นคงไทย-จีน : จากศัตรูสู่มิตร" วารสารมติชนสุดสัปดาห์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 359 (19 กรกฎาคม 2530), หน้า 42.

⁴⁵ "กองกำลังเวียดนามและกัมพูชาฝ่ายนายเฮง สัมรินบุกไทย" วารสารสยามจดหมายเหตุ ปีที่ 5 ฉบับที่ 26 (20-26 มิถุนายน 2523), หน้า 701-708.

⁴⁶ สัมภาษณ์ พลต. พลอากาศเอก สิทธิ เศวตศิลา, เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ.2540.

⁴⁷ สุดาพร นาญไพบุลย์, ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ.2518-2528, หน้า 71-72.

มากขึ้น โดยความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนในช่วงต้นปีพ.ศ.2518 จึงอยู่ในรูปแบบของความสัมพันธทางการทูต การค้า และความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับประชาชน⁴⁸

พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ และคณะรัฐบาลในขณะนั้นจึงได้ตระหนักดีว่า การติดต่อสัมพันธ์กับจีนอย่างใกล้ชิดนั้นมีความสำคัญยิ่ง เพราะเหตุที่ว่า จีนเป็นปัจจัยที่สำคัญในการจรรโลงสันติภาพและความมั่นคงได้เป็นอย่างดี⁴⁹ ซึ่งพลอากาศเอก สิทธิชัย ได้กล่าวถึงเรื่องการดำเนินนโยบายสร้างความผูกพันระหว่างไทย-จีนไว้ว่า "กระทรวงต่างประเทศเน้นในเรื่องดุลยภาพแห่งผลประโยชน์ (Balance of Interest) กล่าวคือ มุ่งรักษาผลประโยชน์ร่วมกันมากกว่าเน้นเรื่องความเท่าเทียม" (Equi-distance) หมายถึง ใครดีกับเรา เราก็ดีกับเขา เราปฏิบัติด้วยเหตุผล⁵⁰ ปัญหาสัมพันธภาพและการกระทำที่ก้าวร้าวของเวียดนาม ทำให้ไทยเห็นภัยคุกคามจากเวียดนามและโซเวียตมากขึ้น เพราะฉะนั้น การเล็งเห็นภัยของผู้นำไทยดังกล่าวนี้ จึงส่งผลทำให้การกำหนดนโยบายของไทยต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน มีความใกล้ชิดสนิทสนมกันมากขึ้น⁵¹

อย่างไรก็ดี ความร่วมมือทางการทหารเพื่อความมั่นคงของไทยนี้ ไทย-จีนได้มีการแลกเปลี่ยนทางการทหารร่วมกันหลายประการ⁵² ประการแรก มีการลำเลียงอาวุธให้แก่ฝ่ายต่อต้านเวียดนาม คือ เขมรแดงซึ่งเป็นกลุ่มที่ได้รับอาวุธจากจีนมากที่สุด (โดยผ่านไทย) อีกทั้งไทยได้ให้ที่พักอาศัยแก่กลุ่มเขมรแดงด้วย ประการที่สอง จีนประกาศเป็นทางการที่จะช่วยประกันความมั่นคงให้ไทย เพราะการรุกล้ำชายแดนไทย ก่อให้เกิดปฏิกิริยาทางฝ่ายจีน โดยร่วมกับการเคลื่อนไหวของกองทัพจีนในบริเวณชายแดนจีน-เวียดนาม ประการที่สาม มีการขายอาวุธยุทโธปกรณ์ของจีนให้แก่ไทยในราคามิตรภาพ ประการที่สี่ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันพร้อมกับการดูงานกิจกรรมของกองทัพทั้งสองประเทศเป็นประจำ และประการที่ห้า มีการตกลงกันว่า จะมีการสร้างคลังอาวุธในไทยพร้อมด้วยอาวุธจากจีน

⁴⁸Ralph N.Clough, *East Asia and U.S. Security*. (Washington : Brookings, 1975), pp. 199-200.

⁴⁹ "กองกำลังเวียดนามและกัมพูชาฝ่ายเฮง สัมรินทร์ไทย", หน้า 702-703.

⁵⁰ วัลลภา ทองวิไล, "คุยกับพล.อ.อ. สิทธิ เศวตศิลา" *วารสารสวนรมย์*, ปีที่ 32 ฉบับที่ระลึก (10 กุมภาพันธ์ 2525), หน้า 205-210.

⁵¹ จุลชีพ ชินวรรณ, "อนาคตนโยบายต่างประเทศไทยต่อมหาอำนาจ : อดีตและปัจจุบัน" *วารสารรัฐศาสตร์สาร* 10 (มกราคม-สิงหาคม 2527), หน้า 149.

⁵² "ความสัมพันธ์ไทย-จีน : สันติภาพและความมั่นคงในอินโดจีน" *วารสารข่าวพิเศษอาทิตย์* ปีที่ 12 (4) ฉบับที่ 640 (18-24 กันยายน 2532), หน้า 5.

ความร่วมมือหลาย ๆ ประการดังกล่าวนี้ เป็นเครื่องยืนยันได้ว่า เมื่อใดที่เวียดนามคุกคามไทย จีนจะอยู่เคียงข้างกับไทย และจะปฏิบัติการพร้อมรบบริเวณชายแดนจีน-เวียดนามเช่นกัน แสดงให้เห็นได้ว่าจีนเป็นมิตรกับไทยอย่างแท้จริง ตราบใดที่ปัญหากัมพูชายังไม่สิ้นสุดลง เพราะผลประโยชน์ทางความมั่นคงของไทย-จีนนี้ ถูกกระทบกระเทือนเป็นอย่างมาก เวียดนามไม่ใช่มิตรที่ควรคบหา แต่เวียดนาม คือ ศัตรูสำคัญที่ไทย-จีนจะต้องขจัดเพื่อความอยู่รอดของประเทศชาติของตนโดยเร็วที่สุด

ในช่วงระยะเวลาที่ไทย-จีนมีความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันอย่างแน่นแฟ้นในทุก ๆ ด้านแล้ว ในด้านการทหาร ไทย-จีนยิ่งกระชับความสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น เนื่องจากไทย-จีน ต้องการแก้ไขปัญหากัมพูชาโดยเรียกร้องให้เวียดนามถอนทหารออกจากกัมพูชาโดยเร็ว แต่เมื่อเวียดนามไม่ยินยอมปฏิบัติตามข้อเรียกร้องนี้ ความขัดแย้งระหว่างไทย-จีนและเวียดนาม จึงยืดเยื้อมาตลอดระยะเวลาที่เกิดปัญหากัมพูชาเช่นกัน และจากเหตุผลดังกล่าวนี้ ไทย-จีนจึงร่วมมือต่อกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี ซึ่งเห็นได้จากในปีพ.ศ.2529 กองทัพไทยได้รับความช่วยเหลือจากจีนด้านอุปกรณ์ปืนใหญ่จำนวน 30 กระบอก และกระสุนปืนอีก 20,000-30,000 นัด โดยไม่คิดมูลค่าเป็นการให้เปล่า ซึ่งหากจะคิดเป็นมูลค่าแล้ว ตัวเลขประมาณได้ว่าอยู่ในจำนวนเงิน 3,000 ล้านบาท นอกจากนี้ไทยจะได้อาวุธเปล่าจากจีนแล้วนั้น จีนยังเสนอขายอาวุธให้แก่ไทยในราคาถูก (มิตรภาพ) อีกด้วย เพราะจีนทราบดีว่างบประมาณของไทยมีอย่างจำกัด ด้วยเหตุนี้ เมื่อทางจีนเสนอขายรถถังให้แก่ไทยจำนวนหนึ่งในราคามิตรภาพ สิ่งที่จีนขอรับคือ การแลกกับผลผลิตด้านการเกษตรของไทยเท่านั้น⁵³ ซึ่งไม่มีใครคาดเดาได้ว่า เพราะเหตุใดจีนจึงมีน้ำใจกับไทย ผู้นำไทยในขณะนั้นก็คงรู้สึกยินดีกับมิตรจิตที่จีนมอบให้ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า น้ำใจมิตรที่จีนมอบให้แก่ไทยนั้น คงมีอยู่ตลอดไปตราบเท่าที่ปัญหากัมพูชายังคงมีอยู่ เพราะไทย-จีนมีผลประโยชน์ร่วมกัน และถ้าปัญหากัมพูชายุติลงได้ ความร่วมมือระหว่างไทย-จีนควรมีอยู่ตลอดไป ตราบใดที่ไทย-จีนยังคงผูกพันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน

⁵³ "เบื้องต้นศึกษาความสัมพันธ์ทางทหารไทย-จีน" วารสารสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 33 ฉบับที่ 38 (8-14 มีนาคม 2530).

3.3.2 การทูตเพื่อความมั่นคงของไทย

ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน เริ่มต้นมาจากการพบและเจรจาโดยใช้วิถีทางการทูต นับตั้งแต่จีนได้เข้าเป็นสมาชิกในองค์การสหประชาชาติเมื่อปีพ.ศ.2514 และสหรัฐฯ ก็ปรับเปลี่ยนนโยบายหันมาผูกมิตรกับจีนตามปกติในปีพ.ศ.2515 ไทยซึ่งเป็นประเทศเล็ก ๆ ไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวโดยต่อต้านจีนได้โดยลำพัง ไทยจึงเริ่มดำเนินนโยบายกับจีนใหม่ โดยใช้การกีฬาเป็นสายสัมพันธ์ ซึ่งรัฐบาลไทยได้ส่งคณะนักปิงปองไทยไปแข่งขันชิงชนะเลิศแห่งเอเชียตามคำเชิญของสหปิงปองแห่งเอเชียในระหว่างวันที่ 30 สิงหาคม - 7 กันยายน พ.ศ.2515 ต่อมาในปีพ.ศ.2516 การพบกันระหว่างไทย-จีนได้มีขึ้นที่องค์การสหประชาชาติและกรุงวอชิงตัน ซึ่งทั้งสองประเทศมีสถานทูตอยู่ และจากนั้น จีนก็ได้ส่งทีมปิงปองมาแข่งขันในไทยพร้อมด้วยเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งได้พบกับไทยอย่างไม่เป็นทางการและมีการเดินทางเยี่ยมเยียนจีนมากขึ้น เช่น การเดินทางของพลตรี ชาติชาย ชุณหะวัณ (รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในขณะนั้น) ได้เดินทางไปเจรจาซื้อน้ำมันจากจีนเพื่อแก้ไขวิกฤตการณ์น้ำมัน เป็นต้น⁵⁴ ส่งผลทำให้ทัศนคติของผู้นำไทยที่เคยมีต่อจีนในอดีตเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในอินโดจีนกรณีฝ่ายคอมมิวนิสต์ประสพชัยชนะยึดอำนาจในเวียดนามใต้ ลาว และกัมพูชาได้ในเดือนเมษายน พ.ศ.2518 ทำให้ผู้นำไทยสมัยของม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ตัดสินใจปรับความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน โดยการส่งคณะทำงานภายใต้การนำของนายอาณันท์ ปันยารชุน เอกอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐฯ ให้เดินทางไปเจรจากับผู้นำจีนในวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ.2518 เพื่อตกลงในรายละเอียดเกี่ยวกับการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต ซึ่งต่อมาในวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ.2518 ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ก็ได้เดินทางไปจีนและลงนามในแถลงการณ์ร่วมสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการในวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ.2518 ซึ่งแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทย-จีนดังกล่าวนี้ ถือได้ว่า เป็นสัญลักษณ์ของการฟื้นฟูความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศทั้งสองเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน⁵⁵ ซึ่งกล่าวได้ว่าผลประโยชน์ต่าง ๆ ของไทย ความมั่นคงของไทยจะสามารถสัมฤทธิ์ผลได้ ไทยต้องมีความจริงใจกับจีนอย่างแท้จริงเสียก่อน เพราะวิถีทางการทูตก็คือ การใช้วาจาเป็นสื่อ ผู้เขียนจึงมีความคิดเห็นว่า กรณีที่ผู้นำไทยคาดหวังให้ประเทศชาติมีความมั่นคงโดยอาศัยเงินช่วยเหลือให้รอดพ้นจาก

⁵⁴ จุลชีพ ชินวรโรจน์, สัมพันธ์ไมตรีไทย-จีน ทศวรรษแห่งมิตรภาพพ.ศ.2518-2528, หน้า 23-24.

⁵⁵ จุลชีพ ชินวรโรจน์, "สองทศวรรษไทย-จีน : ความร่วมมือทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมพ.ศ.2518-2538".

ภัยคุกคามจากภายนอกและภายในประเทศ คำพูดและการกระทำของผู้นำไทยเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างที่สุด

ปัญหาสัมพันธภาพที่ลดลงได้ในปีพ.ศ.2532 เพราะเหตุที่ว่า เวียดนามไม่สามารถทนแรงกดดันจากไทย-จีน และประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติได้ ประกอบกับ โซเวียตไม่สามารถให้ความช่วยเหลือแก่เวียดนามอย่างเต็มที่ได้อีกต่อไป เนื่องจากโซเวียตประสบกับปัญหาการเมืองภายในประเทศ ดังนั้น เมื่อเวียดนามไม่มีโซเวียตให้ความเกื้อหนุนแล้ว อีกทั้งเวียดนามยังประสบปัญหาจากแรงบีบบังคับทางด้านเศรษฐกิจจากนานาประเทศ เวียดนามไม่สามารถอยู่อย่างโดดเดี่ยวลำพังได้ ในที่สุดในปีพ.ศ.2532 เวียดนามจึงยินยอมถอนทหารออกจากกัมพูชา แต่ไม่เป็นที่แน่ชัดว่า เวียดนามได้ถอนทหารออกไปจากกัมพูชาทั้งหมดหรือไม่ และไม่แน่ชัดว่า ยังคงเหลือทหารเวียดนามนอกเครื่องแบบแฝงตัวอยู่ในกัมพูชาอีกเท่าใด แต่ต่อมาในปีพ.ศ.2533-2534 เวียดนามก็ยินยอมถอนทหารที่เหลือออกจากกัมพูชาทั้งหมด⁵⁶

3.3.3 การแลกเปลี่ยนการเยือนผู้นำทางการเมืองระหว่างไทย-จีน

นับตั้งแต่ไทย-จีนได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการร่วมกันเมื่อปีพ.ศ.2518 ได้ส่งผลทำให้ความสัมพันธ์ในด้านอื่น ๆ ระหว่างไทย-จีนดีขึ้นตามลำดับ ในส่วนของความร่วมมือด้านการเมืองระหว่างไทย-จีนนี้ จะเห็นได้ว่าทั้งสองประเทศมีการไปมาหาสู่ เยี่ยมเยือนต่อกันในระดับผู้นำรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง การเยือนของผู้นำทางการเมืองไทยไปเยือนจีน ผู้นำไทยไปเยือนจีนอย่างต่อเนื่องนับตั้งแต่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตร่วมกันกับจีน หลังจากนั้น นายกรัฐมนตรีของไทยและคณะรัฐบาลไทยจะไปเยือนจีนอย่างต่อเนื่อง อันได้แก่ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เดินทางไปเยือนจีนกลางเดือนตุลาคม พ.ศ.2520 และเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2523⁵⁷, พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เดินทางไปเยือนจีนระหว่างวันที่ 29 มีนาคม - 4 เมษายน พ.ศ.2521, พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เดินทางไปเยือนจีนระหว่างวันที่ 27-30 ตุลาคม พ.ศ.2523 และ 17-20 พฤศจิกายน พ.ศ.2525, พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เดินทางไปเยือนจีนระหว่างวันที่ 14-17 มีนาคม พ.ศ.2532 และ 24-26 ตุลาคม พ.ศ.2532⁵⁸ เป็นต้น สำหรับ

⁵⁶ สัมภาษณ์ฯ พณฯ พลอากาศเอก สิทธิ เศวตศิลา, เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ.2540.

⁵⁷ สุดาพร ชาญไพบุลย์, ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ.2518-2528, หน้า 98-99.

⁵⁸ จุลชีพ ชินวรรณ, "สองทศวรรษไทย-จีน : ความร่วมมือทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม พ.ศ.2518-2538", หน้า 17

ผู้นำทางการเมืองจีนที่มาเยือนไทย ได้แก่⁵⁹ รองนายกรัฐมนตรีจีนตั้งเสี่ยวผิง เดินทางมาเยือนไทย ระหว่างวันที่ 5-9 พฤศจิกายน พ.ศ.2521, รองประธานคณะกรรมการประจำสภาประชาชนแห่งชาติจีน นางตั้งอิงเซา ได้เดินทางมาเยือนไทยในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2523, รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจีนนายฮวงหัว ได้เดินทางมาเยือนไทยในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2523⁶⁰, นายกรัฐมนตรีจีน นายจ้าวจื่อหยาง เดินทางมาเยือนไทยระหว่างวันที่ 30 มกราคม - 2 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2524, รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศจีน นายเหออิง ได้เดินทางมาเยือนไทยในเดือนมีนาคม พ.ศ.2525 และเดือนเมษายน พ.ศ.2526, ที่ปรึกษากระทรวงการต่างประเทศจีน นายหานเหนียนหลง ได้เดินทางมาเยือนไทยในเดือนตุลาคม พ.ศ.2525, รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจีน นายอู่เสวียเชียน ได้เดินทางมาเยือนไทยในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2526 และ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2527⁶¹, ประธานาธิบดีหลี่เซียนเหนียน ได้เดินทางมาเยือนไทยระหว่างวันที่ 9-14 มีนาคม พ.ศ.2528, นายกรัฐมนตรีหลี่เผิง เดินทางมาเยือนไทยระหว่างวันที่ 10-14 พฤศจิกายน พ.ศ.2531 และ 13-14 สิงหาคม พ.ศ.2533, และประธานาธิบดีหยางชางคุน เดินทางมาเยือนไทยระหว่างวันที่ 10-15 มิถุนายน พ.ศ.2534 เป็นต้น

3.3.4 การแลกเปลี่ยนการเยือนผู้นำทางการทหารระหว่างไทย-จีน

ความร่วมมือด้านการทหารระหว่างไทย-จีนมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น เพราะเหตุที่ว่าทหารเวียดนามที่รุกกรานและยึดครองกัมพูชาได้รุกร้าเข้ามายังเขตแดนไทยที่หมู่บ้านโนนหมากมุ่น จังหวัดปราจีนบุรี เมื่อปีพ.ศ.2523 ดังนั้น ความต้องการที่จะขจัดภัยคุกคามจากเวียดนาม จึงเป็นผลประโยชน์ที่สอดคล้องร่วมกันระหว่างไทย-จีนตลอดระยะเวลาที่เกิดปัญหา กัมพูชา

ตลอดระยะเวลาที่เกิดปัญหา กัมพูชา ไทย-จีนมีการแลกเปลี่ยนการเยี่ยมเยือนระหว่างผู้นำทางการทหารต่อกันอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของผู้นำทหารฝ่ายไทยไปเยือนจีน ได้แก่ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด พลเอก เสริม ณ นคร ได้เดินทางไปเยือนจีนในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2524, ผู้บัญชาการทหารสูงสุด พลเอก สายหยุด เกิดผล ได้เดินทางไปเยือนจีนในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2526, ผู้บัญชาการทหารสูงสุดและผู้บัญชาการทหารบก พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก ก็ได้

⁵⁹เรื่องเดียวกัน, หน้า 17.

⁶⁰เรื่องเดียวกัน, หน้า 99.

⁶¹เรื่องเดียวกัน, หน้า 99.

เดินทางไปเยือนจีนในระหว่างวันที่ 15-22 พฤษภาคม พ.ศ.2527, ผู้บัญชาการทหารเรือ พลเรือเอก ประพัฒน์ จันทวิรัช และผู้บัญชาการทหารอากาศ พลอากาศเอก ประพันธ์ ฐปะเตมีย์ ก็ได้เดินทางไปเยือนจีนในเดือนมิถุนายน พ.ศ.2527, ผู้บัญชาการทหารบก พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ก็ได้เดินทางไปเยือนจีนในเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2530, ผู้บัญชาการทหารบก พลเอก สุจินดา คราประยูร ได้เดินทางไปเยือนจีนในปีพ.ศ. 2533, ผู้บัญชาการทหารสูงสุด พลเอก สุนทร คงลพพงษ์ ได้เดินทางไปเยือนจีนในปีพ.ศ.2534, ผู้บัญชาการทหารบก พลเอก วิมล วงศ์วานิช ได้เดินทางไปเยือนจีนในปีพ.ศ.2537, และผู้บัญชาการทหารสูงสุด พลเอก วัฒนชัย วุฒิสิริ ได้เดินทางไปเยือนจีนในปีพ.ศ.2538 เป็นต้น⁵² สำหรับผู้นำทหารฝ่ายจีนที่มาเยือนไทยตลอดระยะเวลาที่เกิดปัญหาแกมพูชาอย่างต่อเนื่อง ได้แก่⁵³ ผู้บัญชาการทหารอากาศ นายจางติงผา ได้เดินทางมาเยือนไทยในเดือนมีนาคม พ.ศ.2524, ผู้บัญชาการทหารเรือ นายเย่งเพย ได้เดินทางมาเยือนไทยในเดือนมีนาคม พ.ศ.2525, เสนาธิการทหารของกองทัพจีน นายหยางเต๋อจื้อ ได้เดินทางมาเยือนไทยถึง 2 ครั้ง กล่าวคือ ครั้งแรกในปีพ.ศ.2526 และครั้งที่สอง ในเดือนมกราคม พ.ศ.2530 โดยการเยือนครั้งที่สองนี้ นายหยางเต๋อจื้อ ได้เดินทางไปดูสถานการณ์ที่ชายแดนไทย-แกมพูชา และต่อมารองเสนาธิการ พลโท เหอชิงจิง ได้เดินทางมาเยือนไทยในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2534 เป็นต้น

3.3.5 การซื้อยุทธปัจจัยจากจีน

จีนได้ให้ความช่วยเหลือด้านยุทธปัจจัยแก่ไทย 2 รูปแบบ ซึ่งได้แก่ ความช่วยเหลือแบบให้เปล่า และแบบขายให้ในราคามิตรภาพ ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าของจีนต่อไทยนี้ ได้เริ่มขึ้นประมาณปีพ.ศ.2525 โดยอาวุธส่วนใหญ่จะเป็นอาวุธเบา เช่น ปืนอาก้า (AK-47) ปืนอาร์พีจีและกระสุน ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2526 ฝ่ายทหารของไทยได้เจรจาขอให้จีนช่วยเหลือส่งปืนใหญ่แบบ 130 มม. ซึ่งมีรัศมีการยิงไกล 24-30 กม. มาให้แก่ไทย และในปีพ.ศ.2528 จีนได้ส่งมอบปืนใหญ่แบบ 130 มม. ที่ไทยขอมาจำนวน 30 กระบอกพร้อมกระสุนปืนอีกหลายหมื่นนัด

การเยือนในครั้งนี้ ผู้บัญชาการทหารสูงสุดและผู้บัญชาการทหารบก ได้ไปเยี่ยมชมกิจการทหาร 3 เหล่าทัพของจีน และได้เยี่ยมชมการผลิตอาวุธ ยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนากองทัพไทย อาทิเช่น การเยือนกองทัพอากาศของจีน ทำให้ได้ทราบถึงการศึกษาของนักบินประเทศต่าง ๆ รวมทั้งการผลิต เครื่องบินขับไล่ เครื่องบินโจมตี ซึ่งเป็นเครื่องบินที่มีความสามารถสูง การเยี่ยมชมฐานบินของกองทัพอากาศจีน ชมการสาธิตการโจมตีเป้าหมายด้วยปืนต่อสู้อากาศยาน การเยือนกองทัพเรือของจีน จีนสามารถสร้างเรือรบและเรือดำน้ำใช้ประจำการ รวมทั้งสามารถผลิตเครื่องมือติดต้อสื่อสาร เรดาร์ และได้เยี่ยมชมโรงงานสร้างรถถัง และปืนใหญ่ อีกด้วย.

⁵² จุลชีพ ชินวรรณ. "สองทศวรรษไทย-จีน : ความร่วมมือทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมพ.ศ.2518-2538". หน้า 20.

⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 20-21.

อีกด้วย สำหรับความช่วยเหลือแบบขายให้ในราคามิตรภาพของจีนต่อไทยนี้ เมื่อวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ.2530 กองทัพอากาศไทยได้ตกลงซื้อรถถังแบบ T-69 II จำนวน 60 คันจากจีน และในวันที่ 21 มีนาคม พ.ศ.2530 กองทัพอากาศไทยยังได้สั่งซื้อรถสายพานลำเลียงพลหุ้มเกราะ (APC) จากจีน ประมาณ 400 คัน ในส่วนของกองทัพอากาศไทย ในเดือนเมษายน พ.ศ.2530 ได้ยืนยันว่าจะซื้อปืนต่อสู้อากาศยานขนาด 37 มม. รุ่น T-74 จำนวน 30 กระบอก จากจีนพร้อมระบบเรดาร์ควบคุมการยิง 5 ชุด ในราคา 300 ล้านบาท เพื่อนำไปประจำตามฐานบินต่าง ๆ เช่น โคราซ เพื่อใช้เสริมปืนต่อสู้อากาศยาน ขนาด 37 มม. ซึ่งผลิตในสวีตเซอร์แลนด์ที่มีอยู่แล้ว เป็นต้น⁶⁴

พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ได้เดินทางไปเยือนจีนในระหว่างวันที่ 30 เมษายน - 2 พฤษภาคม พ.ศ.2530 ได้มีการลงนามในสัญญาซื้ออาวุธจากจีนเพื่อใช้ในกองทัพบกเพิ่มเติมอีกหลายรายการ อาทิเช่น รถถัง ที-69 มาร์คทู (T-69 II) จำนวน 30 คัน โดยทางไทยขอเปลี่ยนเป็นรถถังจากของจีน ขนาด 100 มม. มาเป็นของอังกฤษ 105 มม., รถถัง ที-653 สำหรับการกู้รถถัง, และรถถัง ที-84 สำหรับวางสะพานจำนวนรวม 20 คัน รถสายพานลำเลียงพลหุ้มเกราะ (APC) ประมาณ 400 คัน โดยแบ่งเป็นรถลำเลียงพลหุ้มเกราะแบบ ที-85 ติดปืนต่อสู้อากาศยาน แบบ 12.7 รวม 27 คัน ที่เหลือเป็นรถแบบเดียวกัน แต่ติดปืนครก ขนาด 82 มม. และ 120 มม. และปืนต่อสู้อากาศยาน กระบอกคู่ขนาด 37 มม. ควบคุมการยิงด้วยคอมพิวเตอร์รวม 6 ฐานยิง ในส่วนของกองทัพเรือ ในปี พ.ศ.2531 กองทัพเรือได้สั่งซื้อเรือฟริเกตรุ่นเจียงหู (Jianghu) จากบริษัท Hu Dong Shipyard ใน นครเซี่ยงไฮ้ ซึ่งเป็นเรือลาดตระเวนขนาด 1,800 ตัน จำนวน 4 ลำ อีกด้วยนอกจากนี้ ในปี พ.ศ.2533 ไทยได้สั่งซื้อเรือฟริเกตจากจีนเพิ่มอีก 2 ลำ คือ เรือรบหลวงนเรศวรและเรือรบหลวงตากสิน และเรือลำเลียงพลขนาดใหญ่อีก 1 ลำ และต่อมากองทัพเรือไทยได้สั่งปรับปรุงเรือฟริเกต 2 ลำ ให้มีมาตรฐานสำหรับจอดเฮลิคอปเตอร์ได้ 1 เครื่อง ซึ่งจีนได้ส่งมอบเรือฟริเกตทั้ง 4 ลำ ดังกล่าวให้กับกองทัพเรือไทยในปีพ.ศ.2533-2535 และถูกนำเข้ามาประจำการในชื่อ เรือรบหลวงเจ้าพระยา, เรือรบหลวงบางปะกง, เรือรบหลวงกระบี่, และเรือรบหลวงสายบุรี เป็นต้น⁶⁵

การซื้อยุทธปัจจัยจากจีนในราคามิตรภาพดังกล่าวนี้แม้ยุทธปัจจัยของจีนจะไม่ทันสมัย เทียบเท่ากับยุทธปัจจัยของประเทศตะวันตกก็ตาม แต่ก็ถือได้ว่ามีประสิทธิภาพสมกับราคาในงบประมาณอันมีจำกัดของกองทัพไทย ดังนั้น ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า ความร่วมมือด้านการ

⁶⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 21-22.

⁶⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 22.

ทหารระหว่างไทย-จีน เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเพราะทั้งสองประเทศมีผลประโยชน์ร่วมกัน และถือเป็นความร่วมมือในรูปแบบใหม่ที่ไทย-จีนควรจะผูกพันกันต่อไป

3.4 ปัจจัยที่ทำให้ไทย-จีนเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์จากศัตรูสู่มิตร

ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนนับแต่โบราณ มีความผูกพันอันมีมิตรโดยมีการค้าขาย เป็นสื่อความสัมพันธ์ แต่เมื่อระยะเวลาและสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศได้เปลี่ยนแปลงไป มหาอำนาจตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐฯ เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ประกอบกับประเทศไทยได้ เปลี่ยนแปลงการปกครองในปีพ.ศ.2475 อำนาจการบริหารประเทศของไทยจึงขึ้นอยู่กับผู้นำไทย ซึ่งไม่ใช่พระมหากษัตริย์อีกต่อไป และในขณะนั้นทหารมีบทบาทอย่างมาก จีนจึงกลายเป็น ประเทศที่ไทยไม่ต้องการคบค้า ความผูกพันที่ดีที่เคยมีต่อกันได้หยุดชะงักลง แต่ต่อมารัฐบาล ทหารได้สูญเสียอำนาจลงในปีพ.ศ.2516 ผู้นำไทยได้เปลี่ยนแปลงจากทหารมาเป็นพลเรือน ประกอบกับสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก ผู้นำไทยในขณะนั้น ต้องการที่จะฟื้นฟูความสัมพันธ์กับจีน ดังนั้นในปีพ.ศ.2518 ไทย-จีนจึงได้กลับสู่ความเป็นมิตร ต่อกันได้อีกครั้ง แต่ความสัมพันธ์ได้หยุดชะงักลงอีกในปีพ.ศ.2520 เพราะนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ซึ่งเป็นผู้นำไทยในขณะนั้นได้ต่อต้านจีน และไม่นิยมการคบค้ากับจีน แต่ต่อมาในปลายปีพ.ศ.2520 ผู้นำไทยสมัยพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้ทำการรัฐประหารรัฐบาลนายธานินทร์ฯ และได้ เปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของไทย โดยให้ไทยคบหากับมิตรทุกประเทศ ความสัมพันธ์ ระหว่างไทย-จีนจึงดีขึ้นตลอดมา

ปัจจัยที่ทำให้ไทย-จีนเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์จากศัตรูมาสู่มิตร ผู้เขียนได้ศึกษาและ วิเคราะห์ออกเป็น 2 แบบแผน กล่าวคือ แบบแผนที่หนึ่ง คือ แบบแผนความสัมพันธ์เชิงปฏิบัติกร หรือศัตรู และแบบแผนที่สอง คือ แบบแผนความสัมพันธ์ด้านความร่วมมือหรือมิตร

3.4.1 แบบแผนความสัมพันธ์เชิงปฏิบัติกรหรือศัตรู

ความสัมพันธ์เชิงปฏิบัติกรหรือศัตรูระหว่างไทย-จีน เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมระหว่าง ประเทศและสภาพแวดล้อมภายในประเทศ หลายประการคือ

3.4.1.1 ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐฯ - จีน

มหาอำนาจตะวันตกโดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐฯ เป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการสร้างความเป็นศัตรูให้ไทย-จีน ทั้งนี้เนื่องจากว่า สหรัฐฯ ต่อด้านประเทศคอมมิวนิสต์อย่างรุนแรง เพราะสหรัฐฯ เชื่อว่าคอมมิวนิสต์จะเป็นภัยคุกคามที่สำคัญต่อสหรัฐฯ ดังนั้น สหรัฐฯ จึงไม่ต้องการให้ลัทธิคอมมิวนิสต์แพร่ขยายมาสู่ภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก สหรัฐฯ จึงแสวงหาพันธมิตรร่วมอุดมการณ์ และไทยก็เป็นหนึ่งในเป้าหมายของสหรัฐฯ เพราะไทยเป็นประเทศด้านหน้าที่สำคัญที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หากไทยตกอยู่ภายใต้ลัทธิคอมมิวนิสต์ ประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะต้องเป็นคอมมิวนิสต์ด้วย ดังนั้น สหรัฐฯ จึงเข้ามาผูกมิตรกับไทยและโน้มน้าวให้ไทยเห็นภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์เป็นเรื่องที่ร้ายแรง ซึ่งผู้นำไทยในอดีตมีความเชื่อคล้อยตามสหรัฐฯ มาก และดำเนินนโยบายตามสหรัฐฯ ตลอดมา ดังนั้น เมื่อคอมมิวนิสต์คือ ศัตรูของสหรัฐฯ จึงเป็นศัตรูของไทยด้วย จีนซึ่งเป็นคอมมิวนิสต์จึงไม่ใช่มิตรที่ควรคบหา ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนจึงเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน

ความสัมพันธ์เชิงปฏิปักษ์ระหว่างไทย-จีนนี้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น เนื่องจากในปี พ.ศ.2493 เกิดสงครามเกาหลีซึ่งสหรัฐฯ - จีนได้ให้ความช่วยเหลือกันคนละฝ่าย และไทยได้ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือสหรัฐฯ อย่างเต็มที่ โดยส่งทหารเข้าร่วมรบ ผลแห่งสงครามดังกล่าวนี้ จีนเป็นฝ่ายพ่ายแพ้ ได้สร้างความไม่พอใจให้แก่จีนมาก ดังนั้น จีนจึงถือว่าไทยเป็นสมุนของจักรวรรดินิยมอเมริกา ไทยจึงเป็นศัตรูของจีน ความสัมพันธ์เชิงปฏิปักษ์ระหว่างไทย-จีนจึงทวีความรุนแรงมากขึ้น ต่อมาระหว่างปีพ.ศ.2497-2518 ได้เกิดสงครามเวียดนาม ไทยได้ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือฝ่ายสหรัฐฯ เช่นเดิม แต่สงครามในครั้งนี้ นอกจากไทยจะได้ส่งทหารเข้าร่วมรบในสงครามแล้ว ไทยยังได้อนุญาตให้สหรัฐฯ เข้ามาตั้งฐานทัพในไทยได้อีกด้วย ทำให้จีนระดมกำลังและส่งอาวุธเข้าช่วยเหลือเวียดนามเหนืออย่างมาก และผลแห่งสงครามในครั้งนี้ จีนเป็นฝ่ายชนะ

3.4.1.2 ความกลัวภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์

คอมมิวนิสต์มีระบบการปกครองที่แตกต่างจากไทยอย่างสิ้นเชิง ลัทธิคอมมิวนิสต์ยึดมั่นในอุดมการณ์และตัวผู้นำเป็นอย่างมาก อำนาจได้มาจากการต่อสู้ ผู้ที่แข็งแกร่งกว่าย่อมเป็นฝ่ายได้เปรียบกว่า ในขณะที่ระบบการปกครองของไทยเน้นความเสมอภาค ดังนั้น ในทัศนะของผู้นำไทยในขณะนั้นจึงมีความคิดเห็นว่าการที่คอมมิวนิสต์ประสพชัยชนะและยึดครองจีนแผ่นดินใหญ่ได้

สำเร็จในปีพ.ศ.2492 จีนคอมมิวนิสต์จะต้องเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของไทยอย่างแน่นอน ด้วยเหตุนี้ การติดต่อกับจีนระหว่างคนจีนในไทยกับคนจีนในประเทศจีน หรือการค้าขายกับคนจีน โรงเรียนจีน สมาคมจีน โรงพิมพ์จีน จึงถูกปิดกั้นลงมากที่สุด

3.4.1.3 ทักษะของผู้นำไทย

บทบาทของผู้นำไทยก่อนสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนอย่างเป็นทางการ อำนาจสูงสุดอยู่ที่ทหาร ดังนั้น ผู้นำไทยในขณะนั้นจึงดำเนินนโยบายคล้อยตามสหรัฐฯ และเนื่องจากภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์เป็นภัยที่ร้ายแรง ดังนั้นผลประโยชน์ระหว่างไทย-สหรัฐฯ ในความต้องการขจัดภัยคอมมิวนิสต์จึงสอดคล้องกัน เพราะการคบหากับสหรัฐฯ จะทำให้ประเทศไทยมีความมั่นคงและปลอดภัย ไทยจึงผูกพันอยู่กับสหรัฐฯ มาตลอด และไทยก็เป็นปฏิปักษ์กับจีนมาตลอดเช่นกัน

ผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า ความสัมพันธ์เชิงปฏิปักษ์ระหว่างไทย-จีน อันเกิดจาก ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐฯ - จีน, ความกลัวภัยคุกคามจากคอมมิวนิสต์, หรือโดยทักษะของผู้นำไทย ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ สามารถชี้ให้เห็นปัจจัยในเรื่องเดียวกัน คือ ไทย-จีนมีผลประโยชน์ที่ขัดแย้งต่อกัน และไม่มีสถานการณ์ใดที่จะเอื้ออำนวยให้ไทย-จีนหันมาผูกพันและร่วมมือกันได้แต่อย่างใด แต่ในที่สุดไทย-จีน ก็สามารถหันมาร่วมมือกันได้ในเวลาต่อมา

3.4.2 แบบแผนความสัมพันธ์ด้านความร่วมมือหรือมิตร

ความร่วมมือระหว่างไทย-จีนเกิดจากปัจจัยที่เอื้ออำนวยหลายประการคือ

3.4.2.1 ผลของการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการระหว่างไทย-จีน

การตัดสินใจสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนอย่างเป็นทางการในปีพ.ศ.2518 ของม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้สร้างประโยชน์ให้แก่ไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากว่า การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต ได้ทำให้ความเป็นปฏิปักษ์ระหว่างไทย-จีนที่เคยมีต่อกันสิ้นสุดลงได้ ไทย-จีนสามารถกลับมาเป็นมิตรที่ดีต่อกันได้อีกครั้ง ผลประโยชน์ที่ไทยได้รับจากการตัดสินใจสถาปนา

ความสัมพันธ์ทางการทูตนี้ นอกจากศัตรูจะกลายมาเป็นมิตรแล้ว ไทยยังสามารถเรียนรู้จีนได้มากขึ้น นโยบายของไทยมีความกว้างไกลขึ้น ไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะแนวทางของสหรัฐฯ แต่เพียงประเทศเดียวอีกต่อไป ความร่วมมือระหว่างไทย-จีนจึงผูกพันกันตลอดมา

ผลประโยชน์ของการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตร่วมกันระหว่างไทย-จีน ทำให้ไทย-จีนสามารถพึ่งพาซึ่งกันและได้มากขึ้น และสามารถตกลงเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์อันดีร่วมกันอีกด้วย ผู้เขียนจึงมีความคิดเห็นว่า ผลของการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทย-จีน จึงเป็นปัจจัยที่ส่งผลทำให้ไทย-จีนเปลี่ยนแปลงจากศัตรูมาสู่ความเป็นมิตรได้

3.4.2.2 การเปลี่ยนแปลงผู้นำไทย

ภายหลังที่การเมืองภายในของประเทศไทยได้มีเปลี่ยนแปลงบทบาทของผู้นำไทยจากทหารมาเป็นพลเรือน คือ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช และม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ได้มีทัศนคติต่อจีนในแนวทางที่ดีขึ้น ไทยไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากจีนได้ เพราะไทยมีคนจีนอยู่มาก ดังนั้น ไทยควรหันมาให้ความสำคัญและเป็นมิตรกับจีนดีกว่าที่จะเป็นศัตรู เพราะจีนเป็นประเทศที่ใหญ่ มีประชากรมากมาย อีกทั้งเป็นมหาอำนาจทางการทหาร เพราะกองทัพจีนแข็งแกร่ง การที่ไทยจะเป็นศัตรูกับจีน และใช้กำลังต่อสู้กับทหารจีนดังเช่นที่เวียดนามเคยกระทำ จึงไม่เป็นสิ่งที่ไทยสมควรกระทำ

ความร่วมมือในด้าน ๆ ระหว่างไทย-จีน จึงได้พัฒนาอย่างรวดเร็ว บทบาทของผู้นำไทยจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญเป็นอย่างมาก เพราะหากผู้นำไทยตัดสินใจและกำหนดนโยบายใด ๆ ก็ตาม ผลที่ได้รับจะตกอยู่กับประชาชนภายในประเทศ ดังนั้น หากผู้นำไทยในขณะนั้นไม่ตัดสินใจเป็นมิตรกับจีน และยังคงดำเนินนโยบายคล้ายตามสหรัฐฯ ต่อไป การทำความรู้จักกับจีนทั้งระดับรัฐบาลและประชาชนสำหรับไทยคงไม่เกิดขึ้น

3.4.2.3 ปัญหาภัยพิบัติ

ในช่วงที่เกิดปัญหาภัยพิบัติ ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนมีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิด ทั้งสองประเทศได้ร่วมมือและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี เนื่องจากว่า ความมั่นคงของไทย-จีนถูกกระทบกระเทือนเป็นอย่างมากจากการกระทำของเวียดนาม ดังนั้น เวียดนามจึงเป็นศัตรูร่วมของไทย-จีน ซึ่งไทย-จีนต่างมีผลประโยชน์ร่วมกันโดยต้องการขจัดภัยคุกคาม

อันเกิดจากเวียดนาม และจากปัญหาสัมพันธภาพดังกล่าวนี้ ส่งผลทำให้ไทย-จีนยินยอมแลกเปลี่ยนข้อเรียกร้องระหว่างกันขึ้นเพื่อกระชับความสัมพันธ์ต่อกันให้ใกล้ชิดขึ้น ซึ่งฝ่ายจีนได้เรียกร้องขอให้ไทยอนุญาตให้จีนใช้เขตแดนไทยเป็นเส้นทางผ่านเพื่อลำเลียงอาวุธ ยุทโธปกรณ์ เครื่องอุปโภคบริโภคเข้าไปช่วยเหลือเขมรแดงเพื่อใช้ต่อสู้กับเวียดนาม สำหรับฝ่ายไทยได้เรียกร้องให้จีนยุติความช่วยเหลือต่อพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและปิดวิทยุเสียงประชาชนแห่งประเทศไทยซึ่งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยใช้โจมตีรัฐบาลไทยตลอดมา ซึ่งไทย-จีนต่างยินยอมปฏิบัติตามข้อเรียกร้องที่มีต่อกัน

ผลประโยชน์แห่งชาติจึงเป็นเรื่องสำคัญที่สุดต่อความมั่นคงของประเทศ ในช่วงระยะเวลาที่เกิดปัญหาสัมพันธภาพ จีนเป็นประเทศเดียวที่ผู้นำไทยในขณะนั้นมีความคิดเห็นว่าจะสามารถสกัดกั้นการกระทำของเวียดนามได้ เพราะจีน-เวียดนามเคยเป็นมิตรกัน เวียดนามน่าจะเกรงใจจีน แต่เวียดนามไม่ได้ยุติการรุกรานและยึดครองสัมพันธภาพแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะเวียดนามมีโซเวียตคอยสนับสนุนและช่วยเหลืออย่างเต็มที่ เวียดนามจึงไม่สนใจต่อข้อเรียกร้องใด ๆ ของไทย-จีน ดังนั้นกล่าวได้ว่า ปัญหาสัมพันธภาพจึงทำให้ความร่วมมือระหว่างไทย-จีนมีความผูกพันต่อกันอย่างต่อเนื่องตลอดมา

ผู้เขียนจึงมีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความมั่นคงของไทย-จีน เพราะตราบไต่ที่ไทย-จีนยังคงมีผลประโยชน์แห่งชาติที่สอดคล้องร่วมกัน ความสัมพันธ์ด้านความร่วมมือระหว่างไทย-จีนก็จะคงอยู่ตลอดไป

แนวความคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติของ Han J.Morgenthau สามารถนำมาอธิบายจุดเริ่มต้นของความเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์จากศัตรูสู่มิตรระหว่างไทย-จีนได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เพราะได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในช่วงก่อนการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทย-จีนซึ่งมีลักษณะเป็นปฏิปักษ์กันอย่างชัดเจน เหตุผลเพราะผู้นำไทยในขณะนั้น มีทัศนคติเอนเอียงเข้าหาสหรัฐฯ เพราะเชื่อว่า สหรัฐฯ สามารถเอื้อประโยชน์ให้แก่ไทยได้มากที่สุด ผลประโยชน์ระหว่างไทย-จีนจึงขัดแย้งต่อกัน และเมื่อไทย-จีนได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกันอย่างเป็นทางการในปี.ศ.2518 ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีนเริ่มที่จะเป็นมิตรต่อกัน ประกอบกับในปีพ.ศ.2522 เกิดปัญหาสัมพันธภาพ ได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของไทย และในขณะนั้น จีนเป็นเป้าหมายเดียวที่ไทยให้ความสำคัญและมีความเชื่อว่า สามารถยุติการกระทำของเวียดนามได้ เวียดนามซึ่งเคยเป็นมิตรกับจีนแต่ได้หันไปฝักใฝ่โซเวียตแทน ทำให้จีนไม่พอใจเป็นอย่างมาก

ดังนั้น เมื่อเวียดนามไม่ได้ยุติการรุกรานและยึดครองกัมพูชา จีนจึงได้ทำสงครามสังฆอนเวียดนาม แต่เวียดนามไม่ได้ยุติการกระทำแต่อย่างใดและได้รุกรานเข้ามายังเขตแดนไทยสร้างความเสียหายให้แก่ราษฎรและทรัพย์สินของไทย เวียดนามจึงเป็นศัตรูของไทย-จีน ความต้องการขจัดภัยคุกคามจากเวียดนามจึงเป็นผลประโยชน์ร่วมของไทย-จีน ความสัมพันธ์ด้านความร่วมมือระหว่างไทย-จีน ในขณะนั้นจึงผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น

แนวความคิดเรื่องผลประโยชน์แห่งชาติของ Han J. Morgenthau จึงเหมาะสมที่สุดสำหรับการใช้อธิบายจุดเริ่มต้นความเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์จากศัตรูสู่มิตรระหว่างไทย-จีน เพราะ Morgenthau กล่าวถึง เป้าหมายของรัฐ นโยบายของรัฐ ไม่ว่าจะดำเนินนโยบายรูปแบบใดก็ตาม สิ่งที่รัฐต้องคำนึงถึงที่สุด คือ ผลประโยชน์แห่งชาติของประเทศ เพราะฉะนั้น การที่ไทย-จีนดำเนินนโยบายร่วมกันต่อต้านเวียดนามในปัญหา กัมพูชา แสดงให้เห็นได้ว่า ไทย-จีนมีผลประโยชน์แห่งชาติร่วมกัน.